

**RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ ANASANAT ATÖLYE (GRAFİK)
DERSLERİNDE TASARLANAN EKSLİBRİS ÇALIŞMALARININ
TASARIM ELEMAN VE İLKELERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

İbrahim Eren ÜSTÜNER

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK, 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren otuz altı (36) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : İbrahim Eren
Soyadı : ÜSTÜNER
Bölümü : Resim-İş Öğretmenliği
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) Derslerinde
Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre
Değerlendirilmesi

İngilizce Adı : Assessment Of Exlibris Designed in Arts Education Program
Graphic Studio Courses According to Design Elements and Principles

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: İbrahim Eren ÜSTÜNER

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

İbrahim Eren ÜSTÜNER tarafından hazırlanan “Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Nurettin ŞAHİN

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Hülya İZ BÖLÜKOĞLU

Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi

Üye: Yrd. Doç. Dr. Güzin ALTAN AYRANCIOĞLU

Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 11 / 01 / 2017

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Sadece annem için...

TEŞEKKÜR

Uzun ve yorucu bir süreci kapsayan bu çalışmada; bilgi ve deneyimleriyle beni aydınlatan, değerli görüşlerini hiçbir zaman esirgemeyen sayın danışmanım Yrd. Doç. Nurettin ŞAHİN'e, beni her zaman ilgi ve sabırla dinleyen, bu süreçte desteğini sürekli hissettiren, önerileriyle çalışmanın yol almasında büyük katkıları olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Güzin ALTAN AYRANCIOĞLU'na, çalışmada kullanılan tasarımların elde edilmesinde yardımlarını esirgemeyen ve bilgileriyle yol gösteren sayın hocam Öğr. Gör. Veysel ŞAYLI'ye ve tasarımların sahibi Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım sürecinin her aşamasında maddi manevi katkılarıyla en büyük destekçilerim olan anneme, babama, kardeşime, babaanneme ve dedeme, yine bu süreçte katkıları olan kuzenlerim İbrahim İNÖZÜ ve Cenk GÖKTAŞ'a ve yanımda olan arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

**RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ ANASANAT ATÖLYE (GRAFİK)
DERSLERİNDE TASARLANAN EKSLİBRİS ÇALIŞMALARININ
TASARIM ELEMAN VE İLKELERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

İbrahim Eren ÜSTÜNER

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Ocak 2017

ÖZ

“Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi” isimli bu araştırmada, Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinin CGD (Computer Generated Design / Bilgisayarda Oluşturulan Tasarım) tekniği ile tasarlamış oldukları ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilmesi ve bu çalışmalarda tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın evrenini, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinin tasarlamış oldukları 45 adet ekslibris çalışması oluşturmuştur. Ekslibris çalışmaları; araştırmacı tarafından belirlenen, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyini ölçen 16 maddelik değerlendirme ölçeğine göre, alanında uzman 3 kişi tarafından puanlanarak değerlendirilmiştir. Her bir uzman en düşük 1, en yüksek 5 puan olarak bir değerlendirme yapmış, her çalışma için 3 uzmanın yapmış olduğu puanlamaların ortalaması alınmış ve bu ortalama o çalışmanın değerlendirme puanını oluşturmuştur. Ardından değerlendirme ölçeğinde yer alan her bir maddeye göre tüm çalışmaların değerlendirme puanlarının genel ortalaması da alınmıştır. Uzman değerlendirmelerinden elde edilen sayısal veriler araştırmacı tarafından analiz edilerek tablollaştırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda, ekslibris çalışmalarında tasarım eleman ve ilkelerinin çoğunluğunun başarılı düzeyde kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Ekslibris, Tasarım, Grafik, Atölye.

Sayfa Adedi : 118

Danışman : Yrd. Doç. Nurettin ŞAHİN

**ASSESSMENT OF EXLIBRISES DESIGNED IN ARTS EDUCATION
PROGRAM GRAPHIC STUDIO COURSES ACCORDING TO
DESIGN ELEMENTS AND PRINCIPLES**

(M.S. Thesis)

İbrahim Eren ÜSTÜNER

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

January 2017

ABSTRACT

In this study, “Assessment of Exlibris Designed in Arts Education Program Graphic Studio Courses According to Design Elements and Principles”, it is aimed to assess the exlibris, which were designed by 3rd year students at Arts Education Program Graphic Studio Courses using CGD (Computer Generated Design) technique, according to design elements and principles, and to determine the level of use of design elements and principles. The study population consists of 45 exlibris designed by 3rd year students at Gazi University Gazi Education Faculty, Department of Fine Arts Education Program at Graphic Studio Courses. Three experts in the field assessed the exlibris through scoring according to an assessment measure of 16 articles, which was determined by the researcher and measures the level of use of design elements and principles. Each expert conducted the assessment by giving 1 point at least and 5 points at most, average of the scores given by 3 experts is determined for each exlibris, and that score is deemed to be the assessment score. Subsequently, the overall average score of all articles in assessment measure is determined for each exlibris. The researcher analyzed, tabulated and interpreted numerical data obtained from expert assessments. According to the study, it is discovered that most of the design elements and principles are used in successful levels.

Key Words : Exlibris, Design, Graphics, Studio.

Page Number : 118

Supervisor : Asst. Prof. Nurettin ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.3.1. Alt Amaçlar	3
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Varsayımlar	4
1.6. Sınırlılıklar.....	4
1.7. Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
2.1. Tasarım Eleman ve İlkeleri	6
2.1.1. Tasarım Elemanları.....	6

2.1.1.1. <i>Nokta</i>	6
2.1.1.2. <i>Çizgi</i>	7
2.1.1.3. <i>Biçim - Form</i>	9
2.1.1.4. <i>Valör (Değer)</i>	10
2.1.1.5. <i>Doku (Tekstür)</i>	10
2.1.1.6. <i>Renk</i>	12
2.1.1.7. <i>Işık – Gölge</i>	14
2.1.2. <i>Tasarım İlkeleri</i>	14
2.1.2.1. <i>Tekrar</i>	15
2.1.2.2. <i>Denge</i>	15
2.1.2.3. <i>Ritim</i>	16
2.1.2.4. <i>Uygunluk</i>	16
2.1.2.5. <i>Zıtlık</i>	17
2.1.2.6. <i>Birlik (Bütünlük)</i>	17
2.1.2.7. <i>Aralık (Espas)</i>	18
2.1.2.8. <i>Koram</i>	18
2.1.2.9. <i>Ölçü – Oran</i>	19
2.2. <i>Ekslibris</i>	19
2.2.1. <i>Ekslibris’in Tarihsel Gelişimi</i>	23
2.2.2. <i>Türkiye’de Ekslibris</i>	27
2.2.3. <i>Ekslibris Baskı Simgeleri</i>	40
2.3. <i>İlgili Araştırmalar</i>	41
BÖLÜM III	49
YÖNTEM	49
3.1. <i>Araştırmanın Modeli</i>	49
3.2. <i>Çalışma Evreni</i>	49
3.3. <i>Verilerin Toplanması</i>	50
3.4. <i>Verilerin Analizi</i>	50
BÖLÜM IV	52
BULGULAR VE YORUMLAR	52
BÖLÜM V	84

SONUÇ VE ÖNERİLER	84
KAYNAKLAR.....	88
EKLER	93
EK-1: Değerlendirilen Ekslibris Çalışmaları	94
EK-2: Değerlendirme Ölçeği.....	116
EK-3: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu İzin Belgesi	117
EK-4: Karma Sanatsal Etkinliğe Katılım Belgesi.....	118

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. “Tasarımda Nokta Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 2. “Tasarımda Çizgi Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	54
Tablo 3. “Tasarımda Biçim-Form Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	56
Tablo 4. “Tasarımda Valör (Değer) Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	58
Tablo 5. “Tasarımda Doku (Tekstür) Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	60
Tablo 6. “Tasarımda Renk Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	62
Tablo 7. “Tasarımda Işık-Gölge Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	64
Tablo 8. “Tasarımda Tekrar İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	66
Tablo 9. “Tasarımda Denge İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	68
Tablo 10. “Tasarımda Ritim İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	70
Tablo 11. “Tasarımda Uygunluk İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	72
Tablo 12. “Tasarımda Zıtlık İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	74
Tablo 13. “Tasarımda Birlik (Bütünlük) İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	76
Tablo 14. “Tasarımda Aralık (Espas) İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular...	78
Tablo 15. “Tasarımda Korum İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular.....	80
Tablo 16. “Tasarımda Ölçü (Oran) İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1400 yıllarında III. Amenhotep'in kitaplığı için yapılmış olan ekslibris.....	23
Şekil 2. 1470-1480 yılları arasında Brandenburg ailesi için hazırlanmış olan ekslibris	24
Şekil 3. 1450 yıllarında Hanns Igler için yapılmış olan ekslibris	24
Şekil 4. Albrecht Dürer, Almanya, X1, (149 x 119 mm), 1502 Willibald Pirckheimer için ekslibris	25
Şekil 5. Pablo Picasso'nun yaptığı bir ekslibris	27
Şekil 6. Robert kolej yıllıkları için yapılmış “evrensel ekslibris” türünde ofset baskı ekslibris	28
Şekil 7. Ekslibris Mr. Falkoner, C1, 1805 ve ekslibris A. Leonard Fuller, tarihi bilinmiyor (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi)	30
Şekil 8. Mürşide İçmeli, Türkiye, C3+C5+X5, (130 x 90), 1999	30
Şekil 9. Tezcan Bahar, Türkiye, CGD, (90 x 115), 2010	31
Şekil 10. Nazan Tekbaş Tanyu, Türkiye, X3, (108 x 90), 1995.....	31
Şekil 11. Hasip Pektaş, Türkiye, CGD, (90 x 120), 2011	32
Şekil 12. H. Müjde Ayan, Türkiye, S1/15, (73 x 80), 2003	32
Şekil 13. Özden Pektaş Turgut, Türkiye, CGD, (65 x 80), 2002	33
Şekil 14. Karol Felix, Slovakya, C3+C4+C7, (116 x 78), 1989	33
Şekil 15. İlknur Dedeoğlu, Türkiye, C3, (112 x 72), 2003	34
Şekil 16. Konstantin Kalynovych, Ukrayna, C3+C4+C7, (90 x 110), 2006.....	34
Şekil 17. Salih Denli, Türkiye, C3+C5, (90 x 70), 1999.....	35
Şekil 18. Alexei Bobrusov, Rusya, C3+C5+C11/col, (108 x 126), 2010	35
Şekil 19. Gökhan Okur, Türkiye, P3, (66 x 40), 1997	36
Şekil 20. Mikhail Verkholtantsev, Rusya, X1, (110 x 100), 2011	36
Şekil 21. Julian Dimitrov Jordanov, Bulgaristan, C3+C5, (126 x 97), 2002	37
Şekil 22. Ayşen Erte, Türkiye, C3+C5+CGD, (130 x 78), 2012	37

Şekil 23. Onur Aşkın, Türkiye, CGD, (112 x 80), 2013	38
Şekil 24. İrem Çamlıca, Türkiye, CGD, (80 x 110), 2011	38
Şekil 25. Şükrü Ertürk, Türkiye, C2, (113 x 88), 2000	39
Şekil 26. Mauricio Schwarzman, Arjantin, X3, (130 x 100), 2002	39
Şekil 27. A1 numaralı tasarım	94
Şekil 28. A2 numaralı tasarım	94
Şekil 29. A3 numaralı tasarım	95
Şekil 30. B1 numaralı tasarım	95
Şekil 31. B2 numaralı tasarım	96
Şekil 32. B3 numaralı tasarım	96
Şekil 33. C1 numaralı tasarım	96
Şekil 34. C2 numaralı tasarım	97
Şekil 35. C3 numaralı tasarım	97
Şekil 36. D1 numaralı tasarım	98
Şekil 37. D2 numaralı tasarım	98
Şekil 38. D3 numaralı tasarım	99
Şekil 39. E1 numaralı tasarım	99
Şekil 40. E2 numaralı tasarım	100
Şekil 41. E3 numaralı tasarım	100
Şekil 42. F1 numaralı tasarım	101
Şekil 43. F2 numaralı tasarım	101
Şekil 44. F3 numaralı tasarım	102
Şekil 45. G1 numaralı tasarım	102
Şekil 46. G2 numaralı tasarım	103
Şekil 47. G3 numaralı tasarım	103
Şekil 48. H1 numaralı tasarım	104
Şekil 49. H2 numaralı tasarım	104
Şekil 50. H3 numaralı tasarım	105
Şekil 51. İ1 numaralı tasarım	105
Şekil 52. İ2 numaralı tasarım	106
Şekil 53. İ3 numaralı tasarım	106

<i>Şekil 54.</i> J1 numaralı tasarım	107
<i>Şekil 55.</i> J2 numaralı tasarım	107
<i>Şekil 56.</i> J3 numaralı tasarım	108
<i>Şekil 57.</i> K1 numaralı tasarım.....	108
<i>Şekil 58.</i> K2 numaralı tasarım.....	109
<i>Şekil 59.</i> K3 numaralı tasarım.....	109
<i>Şekil 60.</i> L1 numaralı tasarım	110
<i>Şekil 61.</i> L2 numaralı tasarım	110
<i>Şekil 62.</i> L3 numaralı tasarım	111
<i>Şekil 63.</i> M1 numaralı tasarım	111
<i>Şekil 64.</i> M2 numaralı tasarım	112
<i>Şekil 65.</i> M3 numaralı tasarım	112
<i>Şekil 66.</i> N1 numaralı tasarım.....	113
<i>Şekil 67.</i> N2 numaralı tasarım.....	113
<i>Şekil 68.</i> N3 numaralı tasarım.....	114
<i>Şekil 69.</i> Ö1 numaralı tasarım.....	114
<i>Şekil 70.</i> Ö2 numaralı tasarım.....	115
<i>Şekil 71.</i> Ö3 numaralı tasarım.....	115

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

CGD Computer Generated Design

BÖLÜM I

GİRİŞ

Sanat eğitimi, içerisine tüm sanat dallarını alan, kuramsal ve uygulamalı olarak gerçekleştirilen yaratıcı bir eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır (Balcı & Say, 2005, s. 8). Sanatı anlamak, sanatsal çalışmalarda bulunmak, sanat eserlerini bilinçli bir biçimde izleyebilmek vb. gibi faaliyetler sanat eğitimi ile mümkündür. Artut (2009)’a göre “Sanat eğitimi, bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesini yetenek ve yaratıcılık gücünün olgunlaştırılmasını, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas alır (s. 104). Sanat eğitiminin, sanatsal etkinliklerin dışında bireye özgüven, farkındalık ve duyarlılık gibi çeşitli özellikler kazandırdığı da söylenebilir.

Sanat eğitimi içerisindeki önemli derslerden biri de temel tasarım dersi. Temel Tasarım dersi aracılığıyla, öğrenciler tasarım bilgisine ilişkin ilk bilgilerini ve deneyimlerini elde ederler.

1.1. Problem Durumu

Temel Tasarım kavramının; Bauhaus’ta öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyelerini belirli bir düzeye getirmeyi, öğrencilerin bireysel özelliklerini tanımalarına yardımcı olmayı, yargılarını denetlemeyi ve önyargılarından kurtarmayı amaçlayan bir disiplin tanımı şeklinde doğduğu ifade edilmiştir (Seylan, 2005, s. 15).

Özkan (2008)’a göre “Temel Tasarım Eğitimi teknik bir eğitim-öğretim değildir. Yapısı gereği görsel algı, düşünce, buluş, esinlenme, yaratıcılık süreci, el-göz-beyin yeteneklerinin geliştirilip yükseltilmesi, hayal ve sezgi güçlerinin etkinleştirilmesi eğitimi ve öğretimidir” (s. 11).

Temel Tasarım ya da Temel Sanat Eğitimi dersi; Güzel Sanatlar ve Meslek Liselerinin ilgili bölümlerinde, Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Eğitimi bölümlerinde, Güzel Sanatlar Fakültelerinin çeşitli bölümlerinde ve Mimarlık Fakülteleri gibi alanlarda; eğitim öğretim süreçlerinin 1. yılında 2 dönem boyunca okutulan ve ağırlıklı olarak da öğrenci uygulamalarını içeren temel ve önemli bir derstir. Öğrenciler, temel tasarım dersi sayesinde mesleki alanlarındaki ilk kazanımlarını ve gelişimlerini elde ederler. İlkokul 1. sınıfa başlayan bir öğrenci için alfabeyi öğrenmek ne derece önemliyse temel tasarım dersinin de sanat eğitimi alacak bir birey için o derece önemli olduğu söylenebilir. Temel Tasarım dersi, sanat eğitimi alacak bir birey için ilk adımdır.

Temel Tasarım dersi kapsamında tasarım eleman ve ilkeleri öğretilerek öğrencilerin çalışmalarında bu tasarım eleman ve ilkelerinden yararlanmaları sağlanır. Tasarım eleman ve ilkeleri, görsel düzenlemeyi oluşturan temel unsurlar olup tasarım çalışmalarında mutlaka yararlanılması gereken kavramlardır.

Kimi zaman tasarım açısından başarısız bulunan çalışmalarda tasarım eleman ve ilkelerinin kullanılmamasının, eksik veya yanlış kullanılmasının da payı vardır. Tasarlanan çalışma hangi teknikte ve ölçüde olursa olsun, çalışmada tasarım eleman ve ilkelerinin doğru ve yeterli düzeyde kullanımı tasarımın daha etkili ve başarılı olmasına katkı sağlar.

Bu bilgiler doğrultusunda bir tasarım ürünü olan ekslibris, çeşitli tekniklerle tasarlanıp çoğaltılabilen bir çalışmadır. Ekslibris tasarımları oluşturulurken de tasarım kaygısı güdülür ve tasarım eleman ve ilkelerinden yararlanır. Çeşitli tekniklerle tasarlanan başarılı ekslibris çalışmaları da bu görüşü destekler niteliktedir.

Pektaş (2014)’a göre “Ekslibris, kitapseverlerin kitaplarının iç kapağına yapıştırdıkları üzerinde adlarının ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu özgün yapıtlardır. Kitabın kartviziti ya da tapusudur” (s. 11).

Bu araştırmada; temel tasarım dersi almış lisans düzeyi 3. sınıf öğrencilerinin tasarlamış oldukları ekslibris çalışmaları ele alınmış, öğrencilerin bu çalışmaları oluştururken tasarım eleman ve ilkelerinden ne ölçüde yararlandıkları sorusu üzerinde durulup cevap bulmaya çalışılmıştır.

Tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyinin ölçülmesi için belirlenen değerlendirme ölçeğine göre tasarımların değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) derslerinde tasarlanan ekslibris çalışmalarında, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyinin ölçülmesi bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinin, CGD (Computer Generated Design / Bilgisayarda Oluşturulan Tasarım) tekniği ile tasarlamış oldukları ekslibris çalışmalarının tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilmesi ve bu çalışmalarda tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.3.1. Alt Amaçlar

- Tasarımda nokta elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda çizgi elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda biçim – form elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda renk elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda ışık – gölge elemanının kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda denge ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda koram ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?
- Tasarımda ölçü – oran ilkesinin kullanımı ne düzeydedir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma kapsamında; lisans düzeyi Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) dersinde tasarlanan, küçük boyutlu bir tasarım ürünü olan ekslibris çalışmaları incelenmiştir. Bilgisayarda tasarlanan ekslibris çalışmalarında, öğrencilerin 1. sınıfta görmüş oldukları tasarım eleman ve ilkelerinden ne düzeyde yararlandıklarının ölçülmesi, araştırma için önem teşkil etmektedir. Temel Tasarım dersi; ilgili lisans eğitimi bölümlerinin ilk yılında okutulan, öğrencilerin lisans eğitimleri süresince ürettikleri çalışmalarda yararlanmaları gereken önemli derslerden biridir. Teknik ya da ölçü farketmeksizin üretilen çalışmalarda; tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımı, öğrenci çalışmalarının altyapısını oluştururken çalışmaların başarı düzeyini de artırmaktadır. Bu araştırmanın; öğrencilerin lisans eğitimleri süresince ürettikleri ve üretecekleri tüm çalışmalarda, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımı bilincinin oluşmasına katkı sağlayacağı ve ayrıca bu konu üzerine bundan sonra gerçekleşecek olan araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir.

Özetle bu araştırma, Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. Sınıf öğrencilerinin CGD tekniği ile tasarlamış oldukları ekslibris çalışmalarında, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanımı düzeyinin ölçülmesi bakımından oldukça önemlidir.

1.5. Varsayımlar

Çalışmaları değerlendirmek üzere araştırmaya katılan uzman kişilerin, tasarımları, değerlendirme ölçeğine göre tarafsız ve gerçeği yansıtacak bir şekilde değerlendirdikleri varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1) Ankara ili ile,
- 2) 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi ile,
- 3) Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinden 15 öğrenci ile,
- 4) Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinin CGD tekniği ile tasarlamış oldukları ekslibris çalışmaları ile,

- 5) Araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen, tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyini ölçen değerlendirme ölçeği ile,
- 6) Tasarlanan ekslibris çalışmalarının; tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirmesini yapacak olan, araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden alanında uzman kişiler ve bu uzman kişilerin değerlendirmelerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aidiyet: İlişkinlik, ilgi anlamına gelmektedir (TDK, t.y.).

Armoni: Uyum, ahenk olarak tanımlanmaktadır (Artut, 2009, s. 359).

Hiciv: Yergi anlamına gelmektedir (TDK, t.y.).

Nüans: Ayırtı, ince ayırım demektir (TDK, t.y.).

Örge: Bir bezemeyi oluşturan ana öğelerden her biri, motif olarak tanımlanmaktadır (Turani, 2015, s. 110).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Tasarım Eleman ve İlkeleri

Günümüze kadar yayımlanmış yazılı kaynaklar ve çalışmalar incelendiğinde, tasarım eleman ve ilkelerinin içeriği ve sıralanışı konusunda bir bütünlük sağlanamadığı görülmüştür. Her bir yazar ve araştırmacı, tasarım eleman ve ilkelerini kendi çalışmaları kapsamında farklı şekillerde ele almış ve incelemiştir. Bu araştırma kapsamında da tasarım eleman ve ilkeleri aşağıdaki şekliyle ele alınmış ve incelenmiştir.

2.1.1. Tasarım Elemanları

Bu araştırma kapsamında tasarım elemanları; Nokta, Çizgi, Biçim-Form, Valör (Değer), Doku (Tekstür), Renk, Işık-Gölge şeklinde incelenmiştir.

2.1.1.1. Nokta

Herhangi bir yazı aracının yüzeyde bıraktığı iz ya da dairesel benek nokta olarak ifade edilebilir. Atalayer (1994)'e göre “Malzemesi, yapısı ne olursa olsun, üstüne düşen ışıkla etki yoğunluğu kazanan, en-boy olarak hiçbir “ölçü” algısı üretmeyen, “elemanter parçacık” noktadır” (s. 143). Yüzey üzerinde yer alan noktaların; yoğunluk şiddetini ifade eden sıklığı-gevşekliği, noktanın biçimsel karakteri olan tipi, toplanma-dağılma hızı anlamına gelen yönelişleri ve üst üste binme ve kesişmeleri olarak açıklanan girişimleri, yüzeyi zengin biçimsel ifadeler ve anlamlı mesajlar haline dönüştürür (Atalayer, 1994, s. 145). Nokta tek başına durgundur, hareketsizdir. Yan yana gelerek sıklıkla dizilen noktalar çizgiyi oluştururlar, eşit aralıklı noktalar ise yüzeyi oluştururlar. Yüzey üzerinde sıklaşıp-seyrekleşerek yayılan noktalar açık-koyu etkisi verirler. Bir merkeze doğru sıklaşıp toplanan noktalar birleşme, toplanma; merkezden git gide uzaklaşan noktalar ise dağılma ve patlama etkisi yaratırlar. Yüzey üzerinde yön değiştirerek sıklaşıp-seyrekleşen noktalar hareket etkisi verir (Balcı & Say, 2005, s. 17). Farklı nokta düzenlemeleriyle başarılı

kompozisyonlar elde etmek mümkündür. Noktanın etkili bir şekilde kullanılması kişinin tasarım gücüne bağlıdır.

Nokta, psikolojik anlamları da bulunan bir ögedir. Kalın-iri sık noktalar; dinginliği, ağırlığı, doluluğu zemin-yer ifadesini içerirler. İnce, naif noktalar ise hareketi, dinamizmi, açıklığı, uçmayı ve temizliği ifade ederler (Atalayer, 1994, s. 146).

Günlük yaşamımızda, yazı dilinde, sanatsal form olarak kullanılan nokta, yaygın ve evrensel bir ögedir. Hayatımızdaki örneklerde de sıklıkla kullandığımız nokta, duygusal yaşamımızda da bir bitişi ya da yeni bir başlangıcı ifade eder. Her şeyin başlangıcı olan nokta, temel tasarım dersinin de ilk elemanı olarak ifade edilir (Atmaca, 2014, s. 19).

2.1.1.2. Çizgi

Çizgi, noktaların aynı ya da değişik yönlerde, sınırlı ya da sınırsız biçimde ard arda dizilmesiyle elde edilen biçim olarak tanımlanmaktadır (Atalayer, 1994, s. 147). Noktaların yan yana gelmesi sonucu çizgiler meydana gelir. Çizgi, zihinde tasarlanan bir çalışmayı ifade etmeye yarayan pratik, etkili ve önemli bir tasarım elemanıdır. Beğenerek izlediğimiz eserlerin birçoğunda çizginin doğru ve etkili kullanımının da payı vardır.

Çizgi oluşum biçimlerine göre; dik ve yatay çizgiler, kırık çizgiler ve eğik çizgiler olarak üç grupta incelenmektedir. Dik ve yatay çizgiler; sakinliği ve hareketsizliği, kırık çizgiler; hareketlilik ve dinamizm etkisine sahiptirler. Eğik çizgiler ise yoğunluğuyla birlikte hareketi arttıran ve zenginlik katan çizgilerdir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 130). Çizgi çeşitleri; düz çizgiler, kalınlaşan incelen çizgiler, kavisli çizgiler, kırık çizgiler, hafif titreşimli çizgiler ve kesik çizgiler şeklinde de ifade edilebilir (Balcı & Say, 2005, s. 17).

Çizginin görsel sanatlarda çeşitli görevleri vardır. Bunlardan birisi, biçimi sınırlandırma yani konturları belirlemedir. Biçimlerin kenarlarında belirgin biçimde kontur çizgisine yer verileceği gibi, yer verilmediği durumlarda ise biçimlerin sınırları çizgi olarak değerlendirilmelidir. Bu sebeple bir düzenlemede çizgi tek olarak yer almıyor ise çalışmada kullanılan biçimlerin sınırlarına bakılarak düzenlemedeki çizgi çeşitleri saptanabilir (Yılmaz, 2010, s. 29-30).

Çizginin en önemli özelliği somut biçimi ifade edebilmesidir. Somut biçimi ifade ederken çizgi akıcı, temiz ve keskin olmalıdır. Bir konunun özlü olarak gösterilebilmesinde çizginin görevi seçme ve ayıklamadır. Çizginin kalınlaşıp incelenmesi, keskinleşip

yumuşaması, koyulaşp açıklaşması; biçim ve düzene ışık değeri verir, etkinlik kazandırır (L. Güre & Güre, 2004, s. 39).

Farklı biçim ve yönleri olan ya da farklı aralık ve ölçüdeki çizgiler farklı etki meydana getirirler ve tasarımda çizginin bu özelliğinden faydalanılır. Kalınlığı aynı yöne doğru gittikçe artan ya da azalan çizgiler derinlik etkisi uyandırır (Deliduman & Orhon, 2006, s. 19). Paralel ve eşit aralıklı olan çizgiler yüzeyi oluştururlar. Kesişen çizgiler ise şekilleri oluştururlar. Yatay ve dikey çizgilerin kesişmesiyle kare, dikdörtgen, çokgenler meydana gelir. Sık ve seyrek çizgilerin yan yana gelmesi ya da kesişmeleri yüzeyde ışık-gölge etkisini verir (Balcı & Say, 2005, s. 17).

Kompozisyonda çizgi; renge, açık-koyu değere ya da dokuya sahip olabilir. Çizginin etki gücü, renkle birleşince geniş bir anlatım olanağına sahip olur. Renk çizginin diğer özelliklerini de değiştirebilir veya yumuşatabilir. Örneğin; kalın bir çizginin şiddetli bir renkle birleşmesi çarpıcı bir etki oluşturur. Aynı çizginin yumuşak bir renkle birleşiminde ise tam tersi olarak etkisi azalır ya da başka bir durum meydana gelir (Işingör, Eti ve Asher, 1986, s. 13).

Yılmaz (2010)'a göre “Çizginin yoğun kullanımı, doku etkisini de beraberinde getirir. Soyut ya da somut her türlü görsel tasarımda çeşitli çizgilerin tekrarlarıyla doku etkisi yaratılabilir” (s. 30).

Aynı büyüklükte ve eşit aralıklı çizgilerden oluşan bir düzenlemenin tekdüze olması, durağan ve sıkıcı bir etkiyi oluşturur. Farklı büyüklükte ve çeşitlilikteki çizgilerin düzenlenmesinde sıklaşıp-seyrekleşmeler hareketi güçlendirir, canlılık ve dinamizm etkisi yaratır. Yatay bir çizgi ise ufuk çizgisini anımsatır, sessizlik ve durağanlık etkisi verir (Balcı & Say, 2005, s. 19).

Bireysel ruh halleri, tepkileri ve duyguları çizgiler ifade ederler. Acı, ağrı, sevinç, keder, canlılık ve heyecan gibi duygular çizgi yapılarına yansır. İçsel sessizlik, durgunluk ve dinginlik, yatay ve doksan derecelik dik çizgilerle ifade edilir. Yukarı doğru yükselen çizgiler, yaşamı ve canlılığı simgelerler. Yatay ve zemine bağlanan çizgiler ağırlığı, ufuk çizgisinin altına, dikey olarak uzanan çizgiler ise cansızlığı, hastalığı ve bitkinliği ifade ederler. Ufuk çizgisinin altında (zemin altında) yer alan yatay çizgiler ölümü, yok oluşu simgelerler (Atalayer, 1994, s. 150).

Çizgi, geçmişten günümüze yaşamın her alanında var olmuştur. Doğada, çevrede, barınılan mekânlarda, sanatçı çalışmalarında ve tasarımlarda her yerde çizgiyle karşılaşmak kaçınılmazdır. Yaşamla iç içe olan çizgi, insanlarla iletişim kurmada önemli bir görsel iletişim aracıdır (Öztuna, 2008, s. 71).

2.1.1.3. Biçim - Form

Yılmaz (2010)'a göre “Genişliği ve yüksekliği olan alanlara “biçim” denir. Biçimler, iki veya üç boyutlu olabilirler. Resimdeki biçimler, genişlik ve yükseklikten ibaretse iki boyutlu olup, bu bize aynı zamanda biçimin tanımını da vermektedir” (s. 30-31). Biçim ve form kavramları çoğu zaman aynı anlama sahip kavramlar gibi görünsede aynı anlama sahip değildirler. Biçim iki boyutluluğu form ise üç boyutluluğu ifade etmektedir.

Form, basit olarak sınır çizgisi olan yüzey şeklinde tanımlanırken, biçim ise formun herhangi bir anlık pozisyonu olarak tanımlanır. Örneğin, insan genel bir forma sahiptir ve bu genel form; oturmak, yürümek vb. gibi farklı pozisyonlarda bulunabilir. Bahsedilen bu farklı pozisyonlardan herhangi bir anlık görünüm insanın o anlık biçimi olarak ifade edilir (Balcı & Say, 2005, s. 14).

Form; bir sanat eserinin çizgi, renk, doku, leke ve biçim gibi elemanlarına sahip son hali olarak tanımlanabilir veya bir nesnenin görsel ya da dokunsal olarak algılanan gerçek halidir. Biçim ise; çoğunlukla iki boyutluluğu ifade eden ve renk, ışık-gölge, çizgi, valör gibi elemanlardan oluşan bir içeriğe sahiptir (Artut, 2009, s.161).

Biçimler yapıları bakımından; doğal, yapay ve geometrik biçimler olmak üzere üç grupta incelenirler. Doğal biçimler; yeryüzünde kendiliğinden bulunan canlı ve cansız tüm biçimlerdir. Yapay biçimler; insan eliyle üretilen nesnelerin hepsi olarak ifade edilir. Günlük yaşamda ve sanatçı eserlerinde örnekleri mevcuttur. Geometrik biçimler ise; geometriden gelen, insan zekâsının ürünü olan biçim türü olarak açıklanır. Kare, üçgen ve daire üç temel biçim olarak ifade edilir (Deliduman & Orhon, 2006, s. 86-87-89).

Form, geometrik ve organik formlar olmak üzere iki kategoride incelenirler. Geometrik formlara küp, küre ve prizma, organik formlara ise insan, hayvan ve bitki örnek olarak verilebilir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 135).

2.1.1.4. Valör (Değer)

Valör; Balcı ve Say (2005)'a göre “Aynı rengin en koyusundan en açığına kadar derecelerine denir. Valör rengin ışıklılık derecesidir. Renge beyaz katılarak açık değerleri, siyah katarak da koyu değerleri elde edilir” (s. 23).

Herhangi bir rengin farklı değerlerde kullanımı düzenlemede canlılığı oluşturur. Bu farklılık ilgi çekiciliği meydana getirdiği için renk etkisine tonlar yardımıyla yeni bir olanak eklenmiş olur. Bu yüzden bir tasarım ögesi olarak değer, kendisine özel önemli bir görev yapar. Birden fazla rengin, farklı değerleriyle birlikte kullanımlarında olanak daha da artar. Sadece tek bir rengin tonlarıyla bile birçok düzenlemeler yapılabilir. Böyle çalışmalar tek renkli (monokrom) düzenlemeler olarak tanımlanır. Birden fazla rengin kullanımı ile yapılan düzenlemeler ise, çok renkli (polikrom) düzenlemeler olarak ifade edilir (Güngör, 2005, s. 84).

2.1.1.5. Doku (Tekstür)

Doku, çevremizdeki tüm nesnelerin gördüğümüz ve dokunarak hissettiğimiz dış yüzey yapısıdır. Her nesnenin kendine özgü bir dokusu vardır. Bunlar sert, yumuşak, pürüzlü, düz, tüylü ya da dikenli olabilir. Doku çeşitleri, doğal ve yapay olmak üzere iki ana grupta incelenebilir.

Öztuna (2008)'ya göre “Doğal doku, doğal yöntemlerin sonucu oluşan dokulardır ve doğada bulunurlar” (s. 95). Ağaç kabukları, çiçekler, yapraklar, sebze ve meyvelerin dış - iç yapıları, hayvanların deri yapıları, taşlar doğal dokulara örnek olarak verilebilir.

Birbirine benzer birim elemanlarının belirli düzenlerle yan yana gelen tekrarlarıyla doğal dokular meydana gelir. Doğal dokuların; sivri-küt, girintili-çıkıntılı, sert-yumuşak, pürüzlü-kaygan, sık-seyrek gibi farklı özellikleri bulunur ve bu özellikler dokunma duyusu ile algılanabilir (Balcı & Say, 2005, s. 71).

Atalayer (1994)'e göre “İnsanın doğal olan malzemeyi, bilgi-emek-teknikle işleyerek, yeniden örgütleyerek oluşturduğu dokular yapay dokulardır” (s. 195). Deliduman ve Orhon (2006)'un belirttiği üzere “Doğa ürünü olmayan dokulardır. Çeşitli kağıtlar, metaller, sentetik kumaşlar, sentetik deriler gibi ürünlerin dokuları yapay dokulardır” (s. 72). Sonsuz sayıdaki birim elemanlarının imkânlarından faydalanarak, yine sonsuz sayıda birbirinden değişik yapay doku tasarımları oluşturulabilir (Balcı & Say, 2005, s. 72).

Gözümüzle gördüğümüz fakat dokunma duyumuzla hissedemediğimiz dokular ise görsel doku olarak adlandırılır. Örneğin, bir koyunun tüylerinin kıvrımlı çizgiler ile ifade edilerek resmedilmesi görsel dokuya örnektir. Bu çalışmaya dokunduğumuzda tüyün gerçek dokusunu hissedemeyiz fakat gözümüzle koyunun kıvrıkcık tüy yapısını görsel olarak algılayabiliriz (Yılmaz, 2010, s. 34). Karakalem olarak çalışılan bir kaktüsün dokusu da görsel dokuya örnek olarak verilebilir. Kaktüsün dikenli yapısı tasarım elemanlarından çizgi ile ifade edilebilir. Ancak çalışmaya dokunulduğunda kaktüsün dikenli yapısını hissedilemez. Hissedilen kağıdın kendi yüzey dokusudur. Çalışmayı oluşturan kişi, kaktüsün dokusunu çizgi çeşitleri ile sadece görsel olarak ifade etmiştir.

Dokunun yapısal kuruluşu organik dokular ve geometrik dokular olmak üzere iki grupta incelenir. Organik dokular; aynı türden şeylerin bir araya gelmesiyle oluşan dokulardır. Bir sisteme bağlı olmaksızın daha serbesttirler. Çimenler, buğday tarlaları, dalgalar, arılar, karıncalar ve insan toplulukları organik dokulara örnektirler. Birim ve üretimin geometrik bir sistem üzerine kurulu olduğu dokular ise geometrik dokular olarak ifade edilir. Geometrik dokuda, doku üzerinde bir örgütlenme vardır. Tuğla ile örülmüş bir duvar, mısırın diziliş dokusu, bal peteğinin dış dokusu ve ayçiçeğinin tohum dokusu geometrik doku örneklerindendir (Deliduman & Orhon, 2006, s. 74-75).

Dokunun anlatım olanakları da taklit doku ve buluş doku olmak üzere iki grupta incelenir. Öztuna (2008)'ya göre "Taklit dokular, insanlar ya da bir doku görünüşünü ortaya çıkartan makineler tarafından doğadan kopyalanan dokular ya da obje yüzeylerinin taklididir. Gerçek görünen ancak gerçekte olmayan bir yüzey özelliği "taklit edilmiş" olarak adlandırılır" (s. 95). Tasarımcının, kendi yaratıcılığını, yeni, özgün ve bireysel anlatım imkânlarını kullanarak geliştirmiş olduğu doku ise buluş doku olarak adlandırılır (Deliduman & Orhon, 2006, s. 79).

Günlük yaşamda ve çevrede var olan canlı-cansız tüm varlıkların doku yapıları insanları etkiler. Görsel algılama bakımından bu dokular iki farklı yapıdan oluşur. Birincisi, sert dokulardır. Sert dokular (pürüzlü, sert girinti-çıkıntılara sahip olan dokular); dinamizm ve hareketlilik etkisi yaratırlar. İkincisi, yumuşak dokulardır. Yumuşak dokular (pürüzsüz, kaygan yüzeye sahip olan dokular) ise; huzur, sessizlik, rahatlık ve dinlendirici bir etkiye sahiptirler (Balcı & Say, 2005, s. 74).

Yılmaz (2010)'a göre “Doku, doğayı zenginleştirdiği gibi, sanat eserini de zenginleştiren, pek çok sanatçının kendi tarzında vazgeçilmez bir eleman olarak görüp büyük coşku ve duyarlılıkla kullandığı bir ögedir” (s. 35).

2.1.1.6. Renk

Renk, doğal veya yapay tüm nesnelerden yansıyarak gelen ışınların göz ile algılanarak hissedildiği bir görüntüdür (Balcı & Say, 2005, s. 49). Renk, ışığın nesnelere çarptıktan sonra yansıyarak görme duyumuzda bıraktığı etki olarak da tanımlanabilir. Işığın olmadığı yerde renkten söz edilemez. Nesneler üzerlerine gelen ışınların bir kısmını emer bir kısmını ise yansıtır. Doğal ışık alan ortamda renkler en güzel değerlerini bulurlar. Her rengin ışığı farklı derecelerde yansıtma özelliği vardır. Bu yansıtma dereceleri her renk için farklılık gösterdiği için renkler arasındaki oluşan ilişkilerin ana kaynağını oluşturur. Beyaz nesneler ışığı en çok yansıtan nesnelerdir. Boya maddelerinin birbirleriyle karıştırılmasından yeni renkler elde edilir (Artut, 2009, s. 155-156).

Güneş ışığı cam bir prizma ile kırılmaya tâbi tutulursa içerisindeki renkli ışınlar ayrılırlar ve buna tayf adı verilir. Bu esnada güneş ışığındaki çeşitli dalga uzunluğunda bulunan ışınların kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi ve morun sırası ile kırıldığı gözlemlenir. Kırmızı ile sarının karışımından turuncu, sarı ile mavinin karışımından yeşil, mavi ile kırmızının karışımından ise mor elde edilir. Böylece renk çemberinde üç ana renk olan kırmızı, sarı ve mavi renklerinin bulunduğu ortaya çıkar. Turuncu, yeşil ve mor ise ara renklerdir. Ana ve ara renkler tayfdaki sırası ile birbiri sıra gelecek biçimde bir çember olarak düzenlenirse bu çember renk çemberi olarak adlandırılır (Güngör, 2005, s. 75).

Renk elemanının belirli gruplar halinde incelenmesinde yarar vardır. Bir önceki paragrafta belirtildiği gibi renkler ilk olarak ana renkler ve ara renkler olmak üzere iki grupta incelenebilir. Ana renkler (kırmızı, mavi ve sarı), doğada hazır saf halde bulunan ve bir karışımla elde edilemeyen renklerdir. Ara renkler ise (yeşil, mor ve turuncu), ana renklerin karışımı sonucu elde edilen renklerdir.

Renkler sıcak ve soğuk renkler olarak da iki grupta incelenir. Sıcak renkler; kırmızı, sarı ve turuncudur. Soğuk renkler ise mavi, yeşil ve mordur. Bir de nötr renkler vardır. Balcı ve Say (2005)'ın belirttiği üzere “Siyah, beyaz ve her ikisinin karışımından oluşan renklere nötr renkler denir” (s. 52).

Sıcak ve soğuk renklerin izleyicide bıraktığı birtakım etkiler mevcuttur.

Sıcak renkler, izleyiciyi uyarır ve neşelendirirken, soğuk renkler ise dinlendirici ve yatıştırıcı bir etkiye sahiptirler. Soğuk renklerin fazla kullanımı kasvetli hatta moral bozucu bir etkiye neden olabilir. Aynı biçimde sıcak renklerin fazla kullanımı da insanları şiddete yönlendirebilir. Sıcak renkler çalışma yüzeyinden çıkıyormuş hissi verirken soğuk renkler ise uzaklık hissi verirler (Becer, 2008, s. 59).

Doğada saf halde bulunan üç ana renk ile, bu üç ana rengin karışımından elde edilen üç ara rengin birlikte kullanımlarında bıraktıkları etki kontrast renkler olarak tanımlanır. Kontrast renklerin kullanımında her bir renk diğer rengin daha belirgin görünmesini sağlar. Yeşil - kırmızı, turuncu – mavi, mor – sarı birbirlerinin kontrast renkleridir (Balcı & Say, 2005, s. 53).

Kontrast renkler 7 grup halinde incelenir. Bunlar; yalın renklerin kontrastı, açık-koyu kontrastı, sıcak-soğuk kontrastı, tamamlayıcı kontrast, yanılıcı kontrast, kalite kontrastı ve miktar kontrastıdır.

Yalın renklerin kontrastı; renklerin birbirleriyle karıştırılmadan saf renkler halinde kullanılarak bir yüzey oluşturulması yalın renklerin kontrastı olarak açıklanır. Açık-koyu kontrastı; iki rengin farklı ışık değerleriyle yan yana getirilmesi sonucunda renklerin değerleri ortaya çıkar. Bu durumda açık renk daha açık koyu renk ise daha koyu olarak yansır. Böylece açık-koyu kontrastı oluşur. Sıcak-soğuk kontrastı; aynı çalışmada konuları gereğince sıcak ve soğuk renklerin miktarlarının dengede tutularak kullanılmalrı sıcak-soğuk kontrastı olarak ifade edilir (Balcı & Say, 2005, s. 54-55). Tamamlayıcı kontrast; renklerin neden oldukları etkileri başka bir rengin ters etkisiyle dengelenmesi tamamlayıcı kontrastı meydana getirir. Mor ve sarı birbirini tamamlayan renklere örnektir. Yanılıcı kontrast; bir renk yanındaki renklerin etkisiyle farklı algılanabilir. Siyah bir zemin üzerindeki sarı, beyaz bir zemin üzerindeki sarıdan daha etkili bir görünüme sahiptir (Deliduman & Orhon, 2006, s. 51). Bu durum yanılıcı kontrast olarak açıklanır. Kalite kontrastı; Balcı ve Say (2005)'a göre "Işık şiddeti yüksek renkle ışık şiddeti olmayan gri nüanslı renklerin bir arada kullanılmasına kalite kontrastı denir. Örneğin, yeşil, mavi, mor, gri renklerle desteklenerek uygulanabilir" (s. 59). Miktar kontrastı; renklerin yalın olarak kullanımlarında yaptıkları etkileri renk yüzeylerinin ölçülü olarak dengelenmeye çalışılması miktar kontrastı olarak açıklanır. Örneğin, yalın halde kullanılan bir miktar limon sarısı yine yalın halde kullanılan üç miktar mora eşittir (Işingör vd., 1986, s. 55).

Renklerin insan psikolojisi üzerinde etkileri olduğu bilinmektedir ve bu etkilerine göre şu şekilde anlamlandırılmışlardır; siyahın; matem, karamsarlığı ve kederi, kırmızının; sıcaklığı, ateşi ve kanı, turuncunun; güneşi, parlaklığı ve sevinci, yeşilin; doğayı, canlılığı ve sakinliği, pembenin; sevgiyi, aşkı ve dişiliği, beyazın; temizliği, saflığı ve doğruluğu, sarının; ışığı, sıcaklığı ve bereketi, mavinin; gökyüzü, denizi ve huzuru, morun; içe dönüklüğü ve karamsarlığı, kahverenginin ise; ağırlığı ve olgunluğu ifade ettiği bilinmektedir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 142).

2.1.1.7. Işık – Gölge

Işık, çevremizde bulunan tüm canlı-cansız nesneleri görmemize yarayan, yaşamımızdaki önemli unsurlardan biridir. Işık sayesinde etrafımızdaki nesneleri görür, anlamlandırır; renklerini, biçimlerini ve sınırlarını algılarız. Doğal veya yapay ışık kaynakları aracılığıyla günün tüm saatlerinde ışıktan yararlanırız.

Işık kavramının etkisini gölge ile birlikte incelemekte yarar vardır. Çünkü tüm ışık kaynakları, nesneler üzerinde gölge oluşturur. Nesnelerin pürüzlülük, doku, girintiler, çıkıntılar ve kavisler gibi yüzey özellikleri, ışık kaynağının durumuna göre farklı gölgeler oluşmasına neden olur. Ayrıca ışık yönünün de payı oldukça fazladır. Çünkü ışığın yönü değiştikçe, gölgeler de ışık yönüne bağlı olarak değişime uğrarlar. Bu durum, tasarım çalışmalarında doğal veya yapay ışık kaynağının konumunu ve çeşitlerini dikkate almamızı gerekli hale getirir. Konuyu en iyi görünüş verecek şekilde ifade etmek için, ışıktan olabildiğince en iyi biçimde yararlanmamız gerekir (Güngör, 2005, s. 90).

Algı, ışığın geliş açısına bağlı olarak değişim gösterir. Dik ve yakın biçimde ışık alan bir nesne; renk, doku, kontur gibi özelliklerini kaybeder. Yatay biçimde ışık alan bir nesnenin ise gölgesel ve karanlık yüzeyleri fazladır (Atalayer, 1994, s. 167).

Bir yüzeyin kısmen gölge, kısmen ışıklı olması bu yüzeyin renginin iyi ayrı tondan oluşmasına neden olur. Böylece yapının etkisine ışık-gölge aracılığıyla ayrı bir olanak eklenmiş olur. Eklenen bu yeni olanak tekdüzeliği bozduğu için de ayrıca ilgi çeker (Güngör, 2005, s. 91).

2.1.2. Tasarım İlkeleri

Bu araştırma kapsamında tasarım ilkeleri; Tekrar, Denge, Ritim, Uygunluk, Zıtlık, Birlik (Bütünlük), Aralık (Espas), Koram, Ölçü - Oran şeklinde incelenmiştir.

2.1.2.1. Tekrar

Güngör (2005)'e göre “Bir öğenin aynen ya da çok yakın özellikte olarak birden fazla sayıda kullanılmasına tekrar denir. Birbirinin çok yakını olan öğeler, cisimler, biçimler yan yana görüldüklerinde yadırganmadıklarından dolayı aralarındaki benzerlik birleştirici bir bağ görevi yapar” (s. 98). Sanatsal çalışmalar belirli oranda ritime ihtiyaç duyarlar bu nedenle tasarım oluşturulurken tekrar ilkesinden sıklıkla faydalanılır. Tekrarların ne ölçüde kullanılacağına, kompozisyonun durumuna ve anlatılmak istenen amaca göre tasarımcı karar verir (Atmaca, 2014, s. 64).

Tekrarın üç türü bulunur. Bunlar; Tam tekrar, Tekrar ve Değişken Tekrar'dır. Tam tekrar; nesne veya şekillerin renk, biçim ölçü, değer ve dokularının tamamıyla aynı olması ve bunların aynı yönde ve eşit aralıklı olarak kullanılması durumu olarak tanımlanır. Aynı şekilde tekrarlanan çeşitli süsleme motifleri tam tekrara örnek olarak verilebilir (Güngör, 2005, s. 98). Tekrar; nesne veya şekillerin renk, biçim, ölçü, değer ve dokularının tamamıyla aynı olması ve bunun yanında yönlerinin veya aralıklarının farklı biçimde kullanılması durumuna ise tekrar adı verilir. Yerleştiriliş yönlerinde veya aralıklarında farklılık olan motifler tekrar ilkesine örnek olarak verilebilir. Bir noktayı belirtmek gerekir; tekrar tek tek şekiller kullanılarak elde edileceği gibi bir araya getirilen şekil gruplarıyla da yapılabilir (Güngör, 2005, s. 103). Tür olarak birbirlerinin aynısı olmasıyla birlikte, aralarında ufak farklar olan nesnelerin veya şekillerin birlikte kullanılmasıyla elde edilen tekrara ise değişken tekrar adı verilir. Değişken tekrarda elemanların renk, biçim, ölçü, değer veya dokularında küçük farklar olabilir, aynı şekilde bunların yerleştirilişlerinde de yön veya aralık farkı olabilir. Papatyalar, kar taneleri ve bunlar gibi aynı türden olan nesneler, aralarında ufak farklar olmasına rağmen bir arada bulunduklarında değişken tekrarı oluştururlar. Bu üç tekrar türünün dışında bir de Ardışık tekrar vardır. Birden çok nesne, şekil veya motif belirli aralıklarla birbirinin ardı sıra kullanıldığında ardışık tekrar elde edilmiş olur. Böylece tekrarın neden olduğu sıkıcılık ortadan kalkar ve yerini değişkenliğin sağladığı canlılık alır. Ardışık tekrarın kullanımı ile cephe, duvar, döşeme, tavan süslemeleri, halı, kumaş, tül ve duvar kağıdı deseni oluşturulabilir (Güngör, 2005, s. 107-108).

2.1.2.2. Denge

Balcı ve Say (2005)'a göre “Denge bir tasarımda yer alan öğelerin kompozisyon düzenini bozmayacak şekilde dağılışıdır. Denge aynı zamanda izleyende gerilim yaratmadan,

huzuru sağlayabilecek kuvvetler eşitliğidir. Bir kompozisyon düzeninde biçimlerdeki yön, renk, ışık-gölge elemanlarının uyumlu düzenlenmesiyle denge oluşur” (s. 36). Denge; simetrik ve asimetrik denge olmak üzere iki farklı şekilde oluşturulabilir. Simetrik Denge; iyi orantılanmış ve dengelenmiş parçaların meydana getirdiği bir yapı olarak açıklanır. Ayrıca hayali bir çizgiyle ayrılmış iki yönlü biçim benzerliği de simetrik dengeyi ifade eder. Otoritenin, resmîyetin ve geleneğin belirtileceği çalışmalarda simetrik denge tercih edilendir. Aynı zamanda simetri, psikolojik açıdan saygınlık ve dürüstlüğü simgeler (Becer, 2008, s. 65-66). Asimetrik Denge ise; nesnelerin serbest bir şekilde yerleştirilmesi sonucunda elde edilen denge türü olarak açıklanır. Asimetrik dengeyin sağlanması daha zordur fakat bununla birlikte barındırdığı değişkenlik sebebiyle daha ilgi çeker (Güngör, 2005, s. 147).

Asimetrik dengede kural ve düzen, simetrik dengede ise keyfilik ve tesadüf hakimdir. Genel bir ifadeyle; simetri sınırlılığı ve katılığı, asimetri ise eğlenceyi, özgürlüğü ve hayatı işaret eder (Becer, 2008, s. 67).

2.1.2.3. Ritim

Artut (2009)’a göre “Ritim, bir tekrar olayıdır, düzenli harekettir. Benzerliklerin tekrarıdır. Sanat yapıtlarının içeriğini kuvvetlendiren, uyumluluğu sağlayan önemli bir kuraldır. Ritim, hareket sonucu oluşur” (s. 153). Armoniyi meydana getiren en temel öge ritimdir. Müzik sanatının özünde ritim yer alır ve bundan dolayı ritim; görsel sanatların müziksel düzeni olarak da tanımlanır. Ritim tasarımlarda birleştiricidir ve bütünlüğü sağlar (Balcı & Say, 2005, s. 41). Tasarımlarda ritmi üç grup halinde incelemek mümkündür. Bunlar; çizgisel, biçimsel ve yüzeysel ritimdir. Çizgisel ritmin; yön değişiminden meydana gelen köşeli çizgisel ritim, ölçü farkının getirdiği çizgisel ritim veya yuvarlak akıcı çizgisel ritim olarak çeşitleri mevcuttur. Biçimsel ritim; iki çizginin üst üste çakışık olarak konumlandırılmasından oluşur, örtülmüş boşluklar ise yüzeysel ritmi meydana getirir (Deliduman & Orhon, 2006, s. 38).

2.1.2.4. Uygunluk

Nesneler arasında ortak ya da yakın tarafların bulunması uygunluk olarak tanımlanmaktadır. Nesnelerin ortak veya yakın taraflarının bulunması onların uyumluluğunu artırır. Nesneler arasındaki uygunluk; onların biçimleri, renkleri, ölçüleri, dokuları ve değerlerinin herhangi birisiyle veya bunlardan birçoğu ile sağlanabilir.

İlaveten, nesnelerin aralıkları ve yönleriyle de uygunluğu elde etmek mümkündür (Güngör, 2005, s. 118).

Tasarımın biçimleri, renkleri, dokuları, aralıkları, yönleri, üslubu ve değerleri arasında benzerlik ne derece iyi sağlanırsa uygunluk o kadar başarılı olur. Çoklukların ve zıtlıkların sanatsal bir tasarımla bütünlük oluşturması önemlidir. Uygunluk, sanat tarihinin tüm basamaklarında aranılan bir ilke olmuştur (Atmaca, 2014, s. 79).

2.1.2.5. Zıtlık

Zıtlık; bir tasarımda bir yönden uyumsuzlığa sebep olurken diğer yönden ise tasarıma canlılık kazandıran bir göreve sahiptir. Nesneler arasındaki zıtlık sadece tek açıdan değil birçok açıdan olabilir (Güngör, 2005, s. 136). Tasarımı oluşturan öğeler arasında zıtlığın sağlanması tasarımı monotonluktan kurtarır, canlılık kazandırır (Balcı & Say, 2005, s. 43). Zıtlıklar; biçim, çizgi, renk, ölçü, doku, aralık ve yönlerle elde edilebilir. Geometrik şekillere karşı serbest şekiller, dik çizgilere karşı yatay çizgiler, büyük nesnelere karşı küçük nesneler, düz dokulara karşı kabartmalı dokular, bir alanda seyreklikten yoğunluğa geçiş ya da koyu renklerin yanında canlı renklerin kullanımı gibi zıtlıkların kullanımı tasarıma dinamizm kazandırır (Deliduman & Orhon, 2006, s. 41).

Zıtlık; renk, biçim, miktar ve yön zıtlığı olarak dört grupta incelenir. Renk zıtlığı; renklerin birbirleriyle ilişkileri, biçim zıtlığı; biçimlerin fiziksel yapı ilişkileri, miktar zıtlığı; tasarımda yer alan nesneler arasındaki büyüklük-küçüklük ilişkisi, yön zıtlığı ise; tasarımda yer alan nesneleri farklı yönlerde oluşturarak tekdüzelikten uzaklaştırılması olarak ifade edilir. Yön zıtlığı uygulanırken belirli bir dağılıma dikkat edilmelidir yoksa tasarım fazla hareketli olacağından bütünlüğünü kaybedebilir (S. Buyurgan & Buyurgan, 2012, s. 146).

2.1.2.6. Birlik (Bütünlük)

Farklı nesnelerin veya yapıların bir araya gelerek dengeli bir bütün oluşturmaları sonucu birlik ilkesi meydana gelir. Birbirlerine zıt olan nesneler bile birlik oluştururken bir düzen ve uyum halinde olmalıdırlar (Güngör, 2005, s. 152).

Tasarımda kullanılan her öğenin bir diğeriyle ilgili olması çalışmada birliği sağlamanın en temel şeklidir. Bir tasarımda birliğin sağlanmasına denge, zıtlık, egemenlik, uyum ve çeşitlilik gibi diğer temel tasarım ilkeleri katkı sağlar. Birlik ilkesi oluşturulurken

birbirlerinden farklı nesne ya da formların bir düzen halinde bütünü meydana getirmesine dikkat edilmelidir (Atmaca, 2014, s. 86).

Kompozisyonda yer alan herhangi bir ögenin türünün artırılması birliğin bozulmasına neden olabilir. Örneğin, çok türde rengin kullanılması çalışmada karışıklığa neden olacağından olabildiğince az türde rengin fazla miktarda ton ve değerleriyle kullanımı birliğin oluşturulmasında etkili olacaktır (Yılmaz, 2010, s. 36-37).

2.1.2.7. Aralık (Espas)

Balcı ve Say (2005)'a göre “Aralık, yüzeyler, cisimler arasındaki uzaklıktır. Görebildiğimiz iki şey arasındaki en küçük uzaklık minör aralıktır. Algılanabilen en büyük aralık ise majör aralıktır. Tasarımda aralık, ritmik öğelerin tekrarları arasındaki mesafe olarak açıklanabilir” (s. 13).

Biçimler, mekânlar hiçbir zaman sürekli yan yana ve hep aynı aralıklarla düzenlenmezler çünkü herhangi bir ihtiyaç nedeniyle bazılarının uzak bazılarının ise daha yakında yer alması gerekebilir. Yan yana ve aralıksız düzenlemeler veya hep aynı eşit ölçüdeki aralıklar sıkıntıya neden olurlar. Düzenlenen biçim veya mekânlar arasında değişik büyüklükteki aralıklar kullanılarak bu sıkıntı giderilebilir (Güngör, 2005, s. 60).

2.1.2.8. Koram

Güngör (2005)'e göre “İki zıt ucu uygun kademelerle birbirine bağlayan köprüye koram denir. İki uç arasında uyum içinde geçiş sağlayan bu düzenleme yardımıyla anlamlı ve beğenilmesi kolay bir dizi ortaya çıkar” (s. 138). Koram bir açıdan tekrarlama değildir ancak tekrarlamalar ölçüye, renge, dokuya veya değere göre değişiklik gösterir (Deliduman & Orhon, 2006, s. 32).

Tasarımda; eksensel koram, merkezselsel koram ve çevresel koram olmak üzere 3 çeşit koram vardır. Bir tasarımda bu koramlar ayrı ayrı kullanılacağı gibi birlikte de kullanılabilirler. Koram oluşturulurken biçimler bir eksen üzerinde dizilirlerse veya bu esnada aralarında bir eksen oluşursa bu çeşit koram eksensel koram olarak tanımlanır (Güngör, 2005, s. 138). Birçok biçimler bir veya birden fazla koram oluşturacak biçimde birleştirildiklerinde bir merkez bölgesi oluşturabiliyorsa, kendi içlerinde bu biçimler merkezselsel koramı oluştururlar. Çevresel koram ise; biçimler çevre üzerinde derecelendirilirse bu çeşit koram da çevresel koram olarak ifade edilir (Güngör, 2005, s. 140-141).

2.1.2.9. Ölçü – Oran

Varolan şeylerin insan tarafından birimlendirilmesi ölçü olarak tanımlanır. Doğada bulunan her nesnellik bir ölçü düzeni halindedir. Nesne ve varlıkların alan ve hacimleri, sınırları, uzunluk ve ağırlıkları kendi özneliliklerine göre birimlenmiştir (Atalayer, 1994, s. 204).

Balcı ve Say (2005)’a göre “Bir bütünün parçalarının, kendi aralarında ve bütünüle olan ölçü ilişkisine oran denir. Ölçü, görsel sanatlarda tamamen “oran”a dayanır. Kompozisyonda yer alan formlar, kendi içindeki parçalarla ve diğer formlarla ölçü ilişkisinde olmalıdır” (s. 45).

Sanatta uyum ve oranlandırma (proporsiyon) bakımından en yetkin boyutları verdiği varsayılan düzen bağıntısı altın olarak ifade edilir. Altın oranın elde edilmesine yönelik en genel formül şudur; bir doğru parçası öyle iki parçaya ayrılmalıdır ki, küçük parçanın büyük parçaya oranı, büyük parçanın bütüne oranına eşit olmalıdır. Bu durumda yaklaşık % 61,8 değeri elde edilir. Özellikle Rönesans döneminde çok önem verilen ve üzerinde araştırmalar gerçekleştirilen altın oran, günümüzde sanatsal üretim alanından tümüyle yok olmuştur. Altın oran, bir eser meydana getirilirken kurulabilecek düzen bağıntılarından zorunlu olmayan bir ölçü oranıdır (Sözen & Tanyeli, 2015, s. 23).

Görsel bir ögenin tasarımda yer alan diğer öğelerle kurduğu orantısal ilişkiler, algılamayı ve iletişimi etkiler. Tasarımcı, görsel öğelerin birbirleriyle olan orantısal ilişkilerinde değişken yapılar oluşturmaya çalışır. Çünkü, renkli olanın renksiz olana, genişliğin uzunluğa, bir ölçünün diğer ölçüye eşit olduğu çalışmalar tek düze bir görünüme sahip olurlar (Becer, 2008, s. 68).

2.2. Ekslibris

Pektaş (2014)’a göre “Ekslibris, kitapseverlerin kitaplarının iç kapaklarına yapıştırdıkları üzerinde adlarının ve değişik konularda resimlerin yer aldığı küçük boyutlu özgün yapıtlardır. Kitabın kartviziti ya da tapusudur” (s. 11). Sözcük anlamı olarak ekslibris; “...’nın kitabı”, “...’nın kütüphanesinden” ya da “...’nın kitaplığına ait” anlamına sahip olan ekslibrisin ingilizce karşılığı “bookplate” (kitap etiketi)’tir (Okur, 1998, s. 1). Üzerinde “Ekslibris Eren Üstüner” yazan bir çalışma, “Eren Üstüner’in kitaplığından” anlamına gelir ve onun sahibi olduğu kitaplarda kullanılır.

İngiliz sanatçı Gordon Craig ekslibrisi; tıpkı sahibini tanıtmaya ve kaybolduğunda geri dönmesini sağlamaya yarayan köpek tasmaına benzetmiş; “Bir kitap için ekslibris, bir köpek için tasma gibidir” açıklamasında bulunmuştur. Önceleri yalnızca kilisenin ve prenslerin sahip olduğu çok değerli el yazması kitaplar, matbaanın bulunmasıyla eğitim görmüş burjuva sınıfının ve alt düzeydeki soyluların da eline geçmiştir. Kitaplar böylece tek sayı olma özelliğini yitirmiş, hırsızlıktan ve karşılıklı değişimlerdeki kaybolmalarından korunması için özel bir mülkiyet işareti gereksinimini meydana getirmiştir. Bu işaretler kitap sahibini simgeleyen çizimlerden oluşur. Ekslibrisin ortaya çıkışı bu ilişki içinde ifade edilebilir (Pektaş, 2003, s. 13).

Ekslibris, kimin kitabını, kimin kitaplığını tanımlıyorsa o kişinin kimi özelliğini de işaret etmelidir. Beğenisi, kişisel özellikleri, farklı statü kimlikleri gibi bir şeyi ya da şeyleri işaret edebilir. Bu yüzden sanatçı ile kitap sahibi arasında bir şekilde ilişki kurulmuş olması zorunluluk olarak düşünülebilir (Erinç, 1996, s. 71). Ekslibriste, kitap sahibinin ismi, varsa tanınan simgesi ve “ekslibris” sözcüğü veya bu anlamda bir söz mutlaka yer almalıdır. Bunların haricinde resim, uygun bir söz, kitabın kitaplıktaki sıra numarası ve yeri, tercihe göre süsleyici öğeler, kitabı edinme tarihi ve yeri gibi öğeler de bulunabilir. Ekslibrisi tasarlayan sanatçının imzası, simgesi, baskı tekniği işareti, basım sırasındaki üretim numarası ve baskı tarihi gibi bilgilere de yer verilebilir (Güneş, 2003).

Ekslibrisler çeşitli özgün baskı resim teknikleriyle üretilebilir. Pektaş (2014)’ın belirttiği üzere “Ekslibris sanatçıları, çalışmalarını çoğaltmak için metal gravür, ağaç baskı, linolyum baskı, taş baskı gibi geleneksel baskı teknikleri yanında serigrafi, ofset, fotoğraf ve bilgisayar tasarımı gibi modern baskı tekniklerini de kullanmaktadırlar” (s. 71). Ekslibrislerin özgün baskı olanları tercih edilse de daha geniş çevreye ulaşması için reproduksiyonlarının da yapıldığı bilinmektedir. Genellikle siyah beyaz kitaplara siyah beyaz linolyum ve ağaç baskılar, renkli kitaplara ipek ve taş baskılar ve çok değerli kitaplarda ise metal gravürler kullanılmaktadır (Pektaş, 2003, s. 33).

Ekslibrisler, görüntü elemanlarına göre sadece yazıdan ve resimle yazıdan oluşan ekslibrisler olarak iki gruba ayrılabilirler. Sevilen temalara, konulara göre de gruplandırılabilirler; mitolojik, arkeolojik, arma biçimli, manzara, bitki ve hayvan formu, dekoratif, erotik konulu ekslibrisler gibi. Ekslibrisler konu olarak serbest ya da kullanıcıların özel isteklerine göre, siyah beyaz ya da renkli, küçük veya büyük ölçülerde oluşturulabilir (Güneş, 2006, s. 14). 1960 yılında gerçekleştirilen bir araştırmada,

ekslibrisler konularına göre gruplandırıldığında %10'unun değişik konular, %10'unun tipografik, %15'inin hayvan ve bitki, %15'inin manzara, %20'sinin hanedan arması ve %30'unun ise nü ve erotik konuları içeren çalışmalar olduğu belirlenmiştir (Pektaş, 2014, s. 57).

Grafik sanatların bütün üretim ve yöntemleri kullanılarak meydana gelen ekslibris, etkin bir tasarım sürecinden oluşur. Sanatçı ekslibrisi tasarlamadan önce konu üzerinde gerekli araştırmalarda bulunur ve taslaklar hazırlar. Konu; sipariş üzerine, bir yarışmaya göre veya sanatçının kendisi tarafından seçilir. Yazı ve resmin birlikte düşünülebilmesi, ekslibrisin taslak sürecindeki dikkat edilmesi gereken en önemli bölümüdür. Yazı ve resim birbirlerinden kopuk olmamalı veya birbirlerini olumsuz etkilememelidir. Ekslibris sipariş üzerine tasarlanıyorsa, sanatçı sipariş sahibiyle taslaklarla ilgili bir değerlendirmede bulunur ve karar verilen uygulama gerçekleştirilir. Baskı sürecinde kullanılan teknik, tasarımın niteliğine göre kararlaştırılır. Baskı sayısını ise baskı tekniğinin imkânları, sipariş sahibi ve sanatçının isteği belirler (Okur, 1998, s. 7).

Yarışma şartnamelerinde ekslibrisin uzun kenarının 13 cm'yi, baskı kağıdı ölçüsünün ise 21 x 15 cm'yi geçmemesi gerektiği belirtilmektedir. Koleksiyonerler ise 5 x 7,5 cm ve yakını olan ekslibris ölçülerini kullanışlı bulmaktadırlar. 1 cm ölçülerinde olan ekslibrisler mevcutsa da çok küçük ve çok büyük ekslibrisler fazla ilgi uyandırmamaktadır. Günümüzdeki çağdaş kitaplar için en kullanışlı ekslibris ölçüsü; uzunluğu 8-10 cm, genişliği ise 6 - 7 cm ölçülerinde olanlardır. Çalışmanın dış hatlarına yönelik bir sınırlama bulunmamaktadır; kare, daire, dikdörtgen, elips veya tümüyle serbest olması mümkündür. Her çeşit kağıt baskı kağıdı olarak kullanılabilirken, görsel açıdan ekslibris kompozisyonunu olumsuz etkileyeceği için renkli kağıtlara baskı yapılmamalıdır. Ekslibrisin kitaba yapıştırılması da dikkate alınarak baskı kağıdının fazla kalın olmamasına dikkat edilmelidir (Pektaş, 2014, s. 55).

Ekslibrisler hayatta olan kişilere ya da kütüphanelere yapılır ve üzerlerinde onların isimleri yer alır. Hayatta olmayan kişilerin anısına veya bir kentin tanıtımı için hazırlanan ekslibrisler asıl işlevinden uzaklaşmasından dolayı benimsenmemektedirler. Ekslibrislerde kişi ve kentler konu olarak tercih edilebilir ama ekslibris onu kullanabilecek durumda olan kişi veya kurum için yapılmalıdır (Pektaş, 2001, s. 45).

Kitap sahibinin bir başka kişiyle kitap üzerinden iletişim sağlaması ekslibrisin ilk amacıdır. Bu iletişimi sağlarken de kitap sahibine bir sosyal statü ve ayrıcalık kazandırır. Ekslibrisi

diğer iletişim araçlarından değerli ve farklı yapan onun sanatsal bir özelliğe sahip olmasıdır. Ekslibrisler, günümüzde yalnızca kitapların içinde yer almayıp, küçük boyutlu sanatsal bir baskı çalışması olarak çerçevelenip duvarlarda da yer almaktadırlar (Tekcan, 2011, s. 63).

Ekslibrisler, ülkelere, sanatçılara, tekniklere, üsluplara hatta örgelere göre değerlendirilip pek çok meraklısı tarafından toplanmaktadır. Koleksiyoncular, ellerindeki çift baskıları diğer kişilerle değiştirerek çok sayıda ekslibrislere sahip olmaktadır. Bu değiş tokuş yapmadaki amaçları, kendi koleksiyonlarını hem kalite olarak geliştirmek, hem de sayı olarak artırmaktır. Bu kişiler, koleksiyonculuk etkinliklerinin bir sonucu olarak aynı zamanda farklı dönemlerin sanatını ve baskı teknolojisini de öğrenmektedirler. Tanınmış sanatçıların yapıtları koleksiyoncular tarafından en çok aranan ekslibrislerdir. Bunlardan müzikle ilgili olanlar ve erotik konuları içerenler öncelikle tercih edilenlerdir. Bu küçük baskıresimlerin mutlaka sanatçısı tarafından imzalanmış olması gerekmektedir. Ne zaman, ne kadar sayıda ve hangi teknikle basıldığı mutlaka belirtilmelidir. Estetik bütünlük, yazıların yerleşimi, teknik yetkinlik, koleksiyoncuların dikkat ettiği önemli konulardır (Pektaş, 2014, s. 41).

Ekslibrisin maliyeti, kendisi adına ekslibris tasarlatacak kişilerin en çok merak ettiği konudur. Ükelere, sanatçının tanınır olmasına, kullanılan malzemeye, tasarımın zorluk durumuna, kalıp/renk ve baskı sayısına göre farklılık gösterir. 50 veya 100 adetlik metal gravür bir ekslibris çalışması yurtdışında ortalama 500-1000 avro, yine aynı sayıdaki linolyum, ağaç veya taş baskı ekslibris ise 300-600 avro arasında fiyatlara hazırlanmaktadır. Ülkemizde ise Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu'nun 3,500 lira olarak belirlediği bir taban fiyatı bulunmaktadır. Sipariş sahibi ile sanatçı aralarında anlaşarak kesin fiyatı belirlemektedir. Koleksiyonerlerin takip ettiği, bulunması kolay olmayan çok eski tarihlere ait ekslibrisler ise normal fiyatın üzerinde rakamlara satılmaktadır (Pektaş, 2014, s. 43).

Ekslibrisle ilgili yarışmalar, seminerler ve uluslararası kongreler düzenlenmektedir. Bu kongreler, koleksiyonerlerin ekslibris tasarımcısını tanımaya ve ona ulaşmasında önemli göreve sahiptirler. Verilen siparişlere göre tasarlanacak olan yeni ekslibrislerin oluşmasına altyapı hazırlarlar. Kongrelerdeki bir başka önemli öge ise koleksiyonerler arasında gerçekleşen ekslibris değişimidir. Değiş tokuş edilen bu ekslibrisler kitaptan bağımsız, yalnızca kişileri temsil eden iletişim araçları olarak yer alırlar. Bu durum, ekslibrisin birincil amacı olan kişiyi temsil etme üzerine kurulu iletişim görevinin günümüzde oldukça değişmiş olduğunun göstergesidir. Ekslibris artık, kitabın yer almadığı bir ortamda kitap sahibi ile koleksiyonerin iletişimini sağlayan bir araç ve koleksiyon nesnesi haline gelmiştir (Tekcan, 2011, s. 54). Kongrelerdeki ekslibris değişiminin yanı sıra, Pektaş (2014)'ın belirttiği üzere "Ekslibris sanatçıları ve koleksiyoncuları, sahip oldukları

ekslibrislerin listesini de ekleyerek yurtdışındaki sanatçılar ve koleksiyoncularla mektuplaşıp, değiş tokuş yaparlar” (s. 83).

2.2.1. Ekslibris’in Tarihsel Gelişimi

Araştırmacılar, ekslibrisin ilk ve en eski örneğinin M.Ö. 1400 yıllarında açık mavi renk bir fayans üzerine uygulandığını ve bunun da Mısır Kralı III. Amenhotep’in kitaplığına ait olup, 62 x 38 x 4,5 mm boyutlarından oluşan bir ekslibris olduğunu ifade etmektedirler. (Şekil 1) Bu çeşit levhaların ise papirüs rulolarını korumak amacıyla kullanılan ağaç sandıklara takıldığı tahmin edilmektedir. Ekslibrisin, M.Ö. 600 yıllarında yaşamış olan, kültür ve sanata büyük önem veren Asur Kralı Asurbanipal zamanından kaldığı da belirtilmektedir. 15. yüzyılın üçüncü çeyreğinde, Güney Almanya’da gerçek anlamda ilk ekslibrisin kullanıldığı bilinmektedir. Araştırmacılara göre; Hildebrand Brandenburg ve Wilhelm von Zell isimli kitap sahipleri için hazırlanmış olan ekslibrisler bunlardan ikisidir. Bu ekslibrisler ağaç üzerine elle boyanmış basit bir arma ve sahibinin el yazısıyla yazmış olduğu bir sözden meydana gelmektedir (Pektaş, 2003, s. 15).

Şekil 1. 1400 yıllarında III. Amenhotep’in kitaplığı için yapılmış olan ekslibris.
<http://www.fisae.org/whatareex.html> sayfasından erişilmiştir.

Bulunan bu ekslibrislerden birisinin üzerinde Brandenburg ailesinin arması olarak da bilinen, burnu halkalı bir öküzün bulunduğu ve kalkan tutmakta olan bir meleğin yer aldığı bir görüntü resmedilmiştir. 1470-1480 yılları arasında tasarlanmış olan bu ekslibriste yazı bulunmamaktadır. Kağıda basılmış ve elle renklendirilmiştir (Yaman, 2012, s. 981). Brandenburg ailesi için hazırlanmış olan bu ekslibris 6,35 x 6,35 cm ölçülerinden oluşmaktadır (Şekil 2) (Pektaş, 2003, s. 15).

Şekil 2. 1470-1480 yılları arasında Brandenburg ailesi için hazırlanmış olan ekslibris.
<http://bookplate-jvarnoso.blogspot.com.tr/2009/08/brother-hildebrand-brandenburg-of.html> sayfasından erişilmiştir.

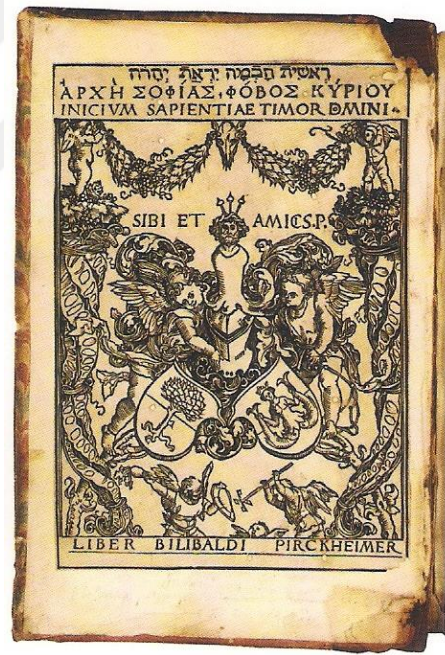
Aynı döneme ait bir diğer ekslibris çalışması ise, 1450 yıllarında “İgler” (kirpici) takma ismiyle bilinen Alman papaz Johannes Knabenberg adına tasarlanan, çayırdaki çiçeği ısırarak bir kirpinin resmedildiği ekslibristir. Ekslibrisin üst kısmında bir şerit bulunmaktadır ve içinde “Hans İgler öpsün sizi” ifadesi yer almaktadır (Kaynar, 2006, s. 7). Tekcan (2011)’ın belirttiği üzere “Mizahi bir anlatımı olan ekslibris, kitabı korumaya yönelik espirili bir hiciv kullanmıştır. Ekslibriste kullanılan yazı, o dönem el yazmalarında da kullanılmakta olan gotik yazı karakteridir” (s. 35). Hanns İgler için tasarlanan bu ekslibris siyah mürekkeple yapılmıştır fakat üzerinden yüzyılların geçmesi nedeniyle rengi kahverengiye dönüşmüştür. (Şekil 3) Bu ekslibrisin ölçüsü günümüz standart ölçülerinden büyük olarak 19 x 14 cm’dir (Pektaş, 2003, s. 15).

Şekil 3. 1450 yıllarında Hanns İgler için yapılmış olan ekslibris.
<http://www.nataliakalisz.pl/warsztaty-tworcze/> sayfasından erişilmiştir.

16. yüzyılda Almanya’da altın çağını yaşayan ekslibris, aynı yüzyılda diğer Avrupa ülkelerinde de görülmüştür. İngiltere’de ilk ekslibrisin 1500’lerin başında Thomas Cardinal Wolsey ve 1574’de Sir Nicholas Bacon için yapıldığı; Fransa’da ise 1529’da Jean Bertaud ve 1574’de Autun piskoposu Charles Ailleboust için yapıldığı saptanmıştır. Amerika’da görülen ilk ekslibris ise 1629 yılında Henry Dunster ve 1642 yılında Stephen Day için yapılanlardır. Ekslibris, 1585’de Portekiz’de, 1588’de İspanya’da görülmüştür. İtalya’da ise 18. yüzyılda ortaya çıkmıştır (Pektaş, 2003, s. 16).

16. yüzyıldan itibaren kitapların artmasıyla yaygınlık kazanan ekslibrisler, ünlü sanatçılar tarafından da tasarlanmıştır. Albrecht Dürer’in, 1525 yılına kadar dönemin ünlü devlet ve bilim adamı olan Willibald Pirckheimer (Şekil 4) ve Hektor Pömer adına yirmi bir sayfa ekslibris yaptığı bilinmektedir. Albrecht Dürer’in yanı sıra “küçük öğretmenler” olarak tanınan bir grup sanatçı da kitapseverlerin ve arkadaşlarının isteklerine göre ekslibrisler tasarlamışlardır. Yaptıkları işlerin küçük boyutlu olması nedeniyle onlara küçük denilmiştir. Hans the Elder Burkhmair, Lucas Cranach, Hans Holbein, Hans Baldung (Grien), Jost Amman ve Barthel Beham gibi isimler bu sanatın zirvesini yaşadığı o dönemlerin önemli kişilerindendir (Pektaş, 2003, s. 16-17).

Şekil 4. Albrecht Dürer, Almanya, X1, (149 x 119 mm), 1502 Willibald Pirckheimer için ekslibris. Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

Ekslibrisler, 17. yüzyılın ilk yarısına kadar daha çok arma teması içermiştir. 17. yüzyılın ortalarına kadar Fransa’da fazla ilgi uyandırmayan ekslibris, 18. yüzyılda ciltçiliğin gelişmesiyle birlikte yeniden canlanmış, bu yüzyıldan itibaren doğa ve iç mekân betimlemeleri kullanılmaya başlanmıştır. Betimlenen mekânlar bazen fantastik bazen ise kitabın yer aldığı kütüphaneden görüntülerden oluşmuştur. Ekslibris artık, 18. yüzyılın

sonlarında büyük kütüphanelerin vazgeçilmez gereksinimlerinden birisi olmuştur. 19. yüzyılda endüstri devrimiyle baskı teknolojisinin hızlanmasıyla kitabın varlığı güçlü hale gelmiştir. Özel kütüphanelerin yanında büyük kütüphanelerde kurulmuştur. Kitap basımının çoğalmasıyla birlikte her kitaba ve kitap sahibine özel tasarımlar kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte yüzyılın sonlarında ekslibris koleksiyonculuğu keşfedilmiş ve yaygınlık kazanmıştır. Ekslibris artık, sadece kitaplarda kullanılması düşüncesiyle tasarlanmayıp, biriktirme ve değiştirme nesnesi olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum ekslibris sanatında yeni bir canlanmayı meydana getirmiştir (Okur, 1998, s. 4).

Ekslibrisle ilgili kuramsal araştırmalar yapılmaya, kitap ve dergiler yayımlanmaya, koleksiyonerlerin biraraya geldiği dernekler kurulmaya başlanmıştır. 1880 yılında, daha sonra Tabley Lord'u olarak anılan J. Leicester Warren, ekslibris çalışmalarıyla ilgili bir rehber hazırlamış ve 1891 yılında Londra'da "Ekslibris Topluluğu" isminde ilk koleksiyonerler derneği kurulmuştur. Almanya'da 1891'de, Fransa'da 1894'de, İtalya ve İsviçre'de 1908'de, Belçika'da ise 1918 yılında kurulan ekslibris dernekleri, basılan kitaplarıyla, eğitici bülten ve belgeleri ile ekslibris için önemli gelişmeler oluşturmışlardır. Bu dernekler zamanla artmış, üyelerinin ülke sınırlarını aşacak derecede ekslibris değiş tokuşu yapabilmeleri için dergiler, adres listeleri yayımlamışlar ve yarışmalar organize etmişlerdir (Pektaş, 2003, s. 19). Sosyo kültürel olaylar, diğer sanat akımlarında olduğu gibi ekslibris sanatında da etkili olmuş ve neredeyse tüm önemli sanatçılar ekslibris çalışmaları yapmışlardır (Temel, 1997, s. 60). Emil Nolde, Pablo Picasso (Şekil 5), Edvard Munch, Paul Klee, Kaethe Kolwitz, Oscar Kokoschka, Karl Schmidt-Rottluff ve Frans Masareel bu sanatçılardan ilk akla gelenlerdir (Pektaş, 2003, s. 19).

Günümüz ekslibris sanatçılarıyla çok geniş bir yelpaze oluşturmak mümkündür. Çukur baskı ekslibrisleriyle Bulgaristan'dan Julian Dimitrov Jordanov, Marin Gruev, Estonya'dan Lembit Lõhmus, Polonya'dan Wojciech Luczak, Rusya'dan Viladimir Zuev, Yuri Borovitsky, Andrey Machanov, Ukrayna'dan Sergey Hrapov, Oleg Denisenko, Slovakya'dan Peter Augustovic, Karol Felix, Çek Cumh.'den Karel Zeman, Robert Jancovic, Hollanda'dan Anneke Kuyper, Japonya'dan Katsunori Hamanishi, Beyaz Rusya'dan Juri Jakovenko, yüksek baskı ekslibrisleriyle Fransa'dan Jean Marcel Bertrand, Belçika'dan Mark Severin, Gerard Gaudaen, Frank Ivo Van Damme, Rusya'dan Anatolia Kalaschnikow, Evgenij Bortnikov, Mikhail Verkholtantsev, Polonya'dan Ryszard Tobianski, Çekoslovakya'dan Miroslav Houra, Ukrayna'dan Arkady Pugachevsky, litografi ekslibrisleriyle Çekoslovakya'dan Marcel Hascic, Slovakya'dan Vladimir Gazovic, serigrafi baskı ekslibrisleriyle Belçika'dan Martin R. Baeyens, Japonya'dan Masao Ohba, bilgisayar tasarımı ekslibrisleriyle Belçika'dan Kurt Herman, Sylvia Dehuysse, Ukrayna'dan A. Vigovsky Ruslan, Hollanda'dan Wim Zwiers, Sırbistan'dan Rastko Ciric, dikkat çeken sanatçılardır (Pektaş, 2003, s. 19).

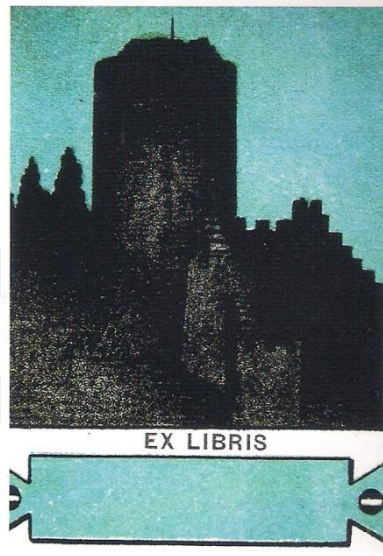
Şekil 5. Pablo Picasso'nun yaptığı bir ekslibris.
<http://www.hasippektas.com/BenoitHk.html> sayfasından erişilmiştir.

2.2.2. Türkiye’de Ekslibris

Avrupa’da ekslibrisin varlığını gösterdiği yıllar olan 15. yüzyıl, Osmanlı döneminde basılı kitaba henüz geçilmediği döneme rastlar. Bu dönemde kitaplar elle yazılarak çoğaltılmakta ve bu değerli kitapların sahibini belirleyen işaretler olarak mühürler bulunmaktadır. Bir bakıma kişinin mülkiyet işareti olan bu mühürler, ekslibris ile aynı iletişim işlevine sahiptir. Bu mühür geleneği matbaanın kuruluşu ile kitapların çoğaltılmaya başladığı dönemden, Cumhuriyetin kuruluşuna kadar devam etmiştir (Tekcan, 2011, s. 151).

Türkiye’nin ekslibrisi tanınması yurt dışına giden kişiler veya batıdan alınan kitaplar aracılığıyla olmuştur. Avrupa ülkelerinde yaygın olarak kullanılan ekslibrislerin bulunduğu kitaplar, ikinci el satışlar aracılığıyla Türkiye’ye gelmiş, kitap sahipleri vefat ettiğinde ise yakınları bu kitapları ya sahaflara satmışlar ya da kütüphanelere bağışlamışlardır. Batıda gerçekleşen müzayedelerden alınan Türkiye ile ilgili bazı kitaplarda ekslibrisler bulunmaktadır. Şu anda Milli Kütüphane’de bulunan, 1954 senesinde Almanya’dan 210 Mark karşılığı alınan 1777 yılı basımı Osmanlı tarihi ile ilgili kitapta ekslibris bulunmaktadır. Kültür bakanlığı tarafından Londra’daki Sotheby’s müzayedesinden 1989 yılında alınan, Henry M. Blackmer’in kütüphanesine ait olan Osmanlılarla ilgili bazı kitaplarda da ekslibrisler görülmektedir. Sedat Simavi ve Şevket Rado kitaplıklarından Basın Müzesine, Cavit Baysun kitaplığından Yapı Kredi Bankası Kütüphanesine bağışlanan ve dışardan satın alınmış, özellikle Fransızca kitapların bazılarında ekslibris bulunmaktadır (Pektaş, 2014, s. 29). Türkiye’de adına gerçek anlamda ilk ekslibris

yaptıranların, o dönemdeki yabancı uyruklu kitapseverler olduğu ifade edilmektedir. Robert Koleji, Üsküdar Amerikan Koleji gibi okullarda görevli yabancı öğretmenlerin kitapları için ekslibris yaptırdıkları, bu okulların kütüphanelerine bağışlanan kitapların iç kapaklarına bakılarak anlaşılabılır. Şu anda Boğaziçi Üniversitesine ait olan Robert Koleji kütüphanesinin kitaplarının çoğunda ise standart bir ekslibris bulunmaktadır. 1920’li yıllardan başlayarak Robert Koleji öğrenci yıllıklarına, yıllık sahibinin kendi adını yazabileceği boş alanları da bulunan ekslibrisler hazırlanmıştır (Şekil 6). Yıllıklarda uygulanan bu geleneğe 1950’li yıllara gelindiğinde ara verilmiştir (Pektaş, 2003, s. 21).

Şekil 6. Robert koleji yıllıkları için yapılmış “evrensel ekslibris” türünde ofset baskı ekslibris. Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

Mr. Falconer için tasarlanan ekslibris, Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesinde en eski tarihli olduğu düşünülen ekslibristir. 1805 senesinde basılan Arrian’s Voyage Round the Exuine Sea adlı İngilizce kitap, birçok kez el değiştirerek, Mr. Falconer’in kitaplığından A.

Leonard Fuller’e geçmiştir. Kitabın ikinci sahibi, kitapta yer alan eski ekslibrisi muhafaza etmiş ve kendi ekslibrisini de alt kısmına yapıştırmıştır (Şekil 7). Ekslibrislerin her ikisinde de arma teması görülmektedir (Tekcan, 2011, s. 154).

Türkiye’de ekslibris sanatının tanınmasında ve yaygınlaşmasında en çok emek veren kişilerin başında Prof. Hasip Pektaş gelmektedir. Pektaş, ekslibris ile 1983 yılında Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan bir yarışma ilanı aracılığıyla tanışmıştır. Belçika’da düzenlenmekte olan bu ekslibris yarışmasına bir çalışmasını göndermiş, ardından devam gelmiş sanatçının o yıllardan günümüze kadar uzanan ekslibris tutkusu devam etmiştir. Pektaş, ekslibris sanatı üzerine yoğunlaşmış, çeşitli baskı tekniklerinde ekslibrisler üretmiş

ve üretmeye de devam etmektedir. Sanatçı, 1997 yılında ülkemizde bir ilk olan Ankara Ekslibris Derneğinin kurulmasına öncülük etmiştir. 1996 yılında ise yine ülkemizde bu konu üzerine yazılan ilk kitap olan, Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan “Ex Libris” kitabını yazmıştır. 2003 yılında ise kitabın genişletilmiş ikinci baskısı olan “Exlibris” Ankara Ekslibris Derneği tarafından, 2014’de ise kitabın genişletilmiş ve son baskısı olan “Ekslibris” İstanbul Ekslibris Derneği tarafından yayımlanmıştır.

2008 yılında ekslibris derneği Pektaş ile birlikte İstanbul’a taşınmış ve ismi İstanbul Ekslibris Derneği olarak değişmiştir. 2003 yılında ilk uluslararası yarışmasını düzenleyen dernek, daha sonraki yıllarda da bu yarışmaları tekrarlamıştır. İstanbul Ekslibris Derneği kuruluşundan itibaren hedeflemiş olduğu müzesine de kavuşmuştur. İstanbul Ekslibris Müzesi, İMOGA İstanbul Grafik Sanatlar Müzesi çatısı altında Hasip Pektaş’ın liderliğinde kurulmuştur (Tekcan, 2011, s. 160). Pektaş (2014)’ın belirttiği üzere “Dünyadaki 10 müzeden biri olan İstanbul Ekslibris Müzesi, 17.000’in üzerindeki ekslibris koleksiyonu, kitap ve kataloglarıyla, Işık Üniversitesi Maslak Yerleşkesi’nde sanatseverlerin ve araştırmacıların ilgisini beklemektedir” (s. 31).

Ülkemiz için yeni sayılabilecek ekslibris konusunda, güzel sanatlar eğitimi veren kurumlarda baskıresim ve grafik tasarım bölümü hocalarının teşvikleriyle öğrenciler ekslibrisler tasarlamaktadır. Yurt dışındaki ekslibris yarışmalarında ve sergilerinde sanatçılarımız ödüllere layık görülmekte ve bu etkinliklerde ülkemizin varlığını duyurmaktadırlar. Ayrıca ülkemizde ekslibris konusunda bugüne kadar yazılmış 15 adet yüksek lisans ve doktora tezi bulunmaktadır.

Türkiye’de açılan ekslibris sergileri yanında çok sayıda uluslararası ekslibris sergisine katılan, ödüller alan, ekslibrise gönül veren, bu konuda ciddi çalışmalar yapan ve ekslibrisin yaygınlaşması için çaba gösteren sanatçı ve tasarımcılarımız her geçen gün artmaktadır. Onlardan ilk akla gelenler ise Güler Akalan, Tülin Aktar, Mine Arasan, Nurgül Arıkan, Hakan Arslan, İsmail Aslan, Mehmet Aslan, H. Müjde Ayan, Mehmet Aydoğdu, Erdal Aygenç, Durmuş Murat Bahar, Lütfiye A. Bahar, Tezcan Bahar, Hatice Bengisu, Nurhayat Berker, İrem Çamlıca, Elif Varol Ergen, Hakan Erkam, Erdoğan Ergün, Ayşen Erte, Murat Ertürk, Şükrü Ertürk, İlknur Dedeoğlu, Hakan Demir, Hüseyin Demir, Salih Denli, Ali Doğan, Mine Saraç Doğan, Esra Kızır Gökçen, Canan Güldal, Yunus Güneş, Mürşide İçmeli, İsmail İlhan, Berran Kancal, Ahmet Aydın Kaptan, Serpil Güvendi Kaptan, Devabil Kara, Erkin Keskin, Yusuf Keş, Hasan Kıran, Emin Koç, Gülbin Koçak, Musa Köksal, Mustafa Okan, Gökhan Okur, Erol N. Olcay, Hatice Öz, Fatih Özdemir, Hasan Pekmezci, Sevgi Can Pekmezci, Hasip Pektaş, Özden Pektaş Turgut, Zülfikar Sayın, Emre Şengün, Nazan Tekbaş Tanyu, Sema Ilgaz Temel, Gözde Eda Tekcan, Süleyman Saim Tekcan, Handan Tepe, Ali Tomak, Ercan Tuna, Serdar Tuna, Arif Ziya Tunç, Ozan Uyanık ve Fedail Yılmaz’dır (Pektaş, 2014, s. 35).

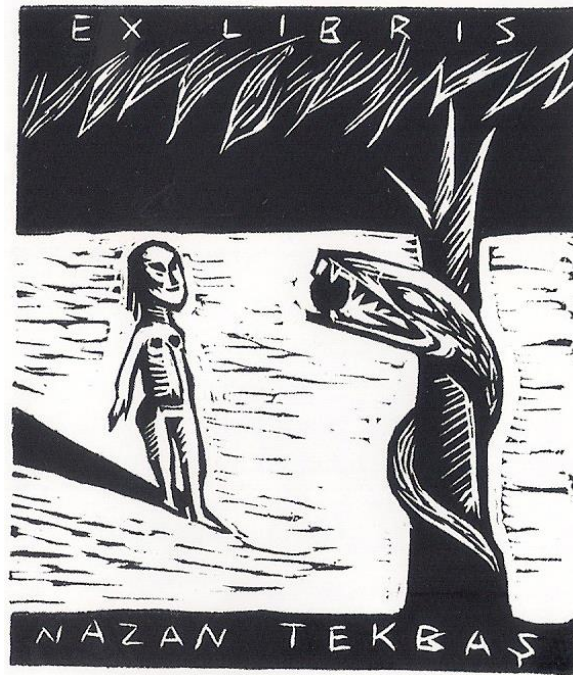
Şekil 7. Ekslibris Mr. Falkoner, C1, 1805 ve ekslibris A. Leonard Fuller, tarihi bilinmiyor. (Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi). Tekcan, G. E. (2011). *Bir iletişim aracı olarak ekslibris ve işlevi*. (Sanatta yeterlik tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 8. Mürşide İçmeli, Türkiye, C3+C5+X5, (130 x 90), 1999. Pektaş, H. (2003). *Exlibris*. Ankara: AED kaynağından alınmıştır.

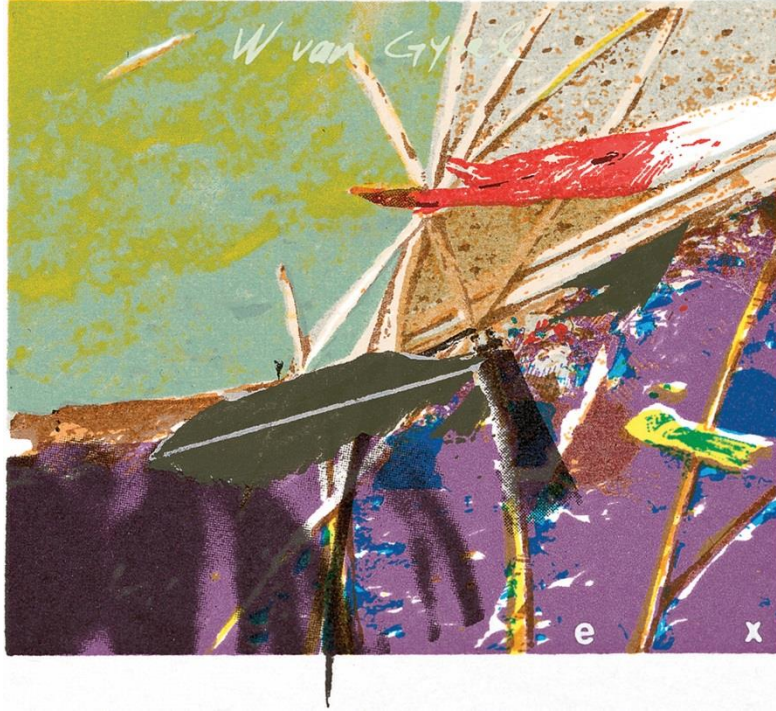
Şekil 9. Tezcan Bahar, Türkiye, CGD, (90 x 115), 2010.
<http://www.aed.org.tr/tr/portfolio/tezcan-bahar-tu%CC%88rkiye-cgd-90-x-115-2010/>
sayfasından erişilmiştir.

Şekil 10. Nazan Tekbaş Tanyu, Türkiye, X3, (108 x 90), 1995.
Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

Şekil 11. Hasip Pektaş, Türkiye, CGD, (90 x 120), 2011.
<http://www.aed.org.tr/tr/galeri/page/2/> sayfasından erişilmiştir.

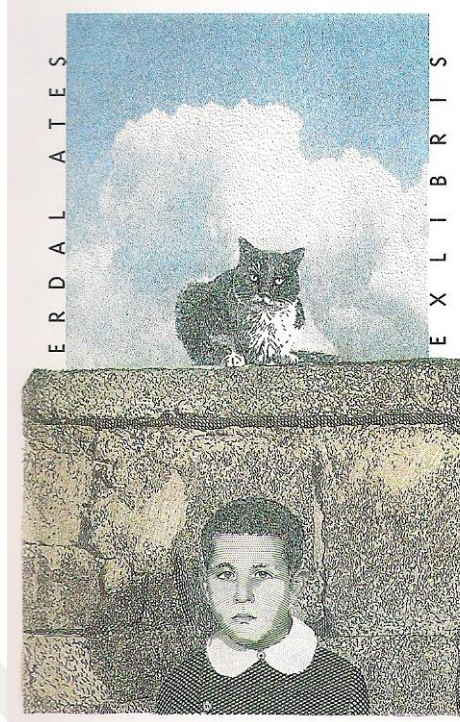
Şekil 12. H. Müjde Ayan, Türkiye, S1/15, (73 x 80), 2003.
<http://www.aed.org.tr/tr/galeri/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 13. Özden Pektaş Turgut, Türkiye, CGD, (65 x 80), 2002.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 14. Karol Felix, Slovakya, C3+C4+C7, (116 x 78), 1989.
<http://www.hasippektas.com/Tipogr.html> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 15. İlkunur Dedeoğlu, Türkiye, C3, (112 x 72), 2003.
Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

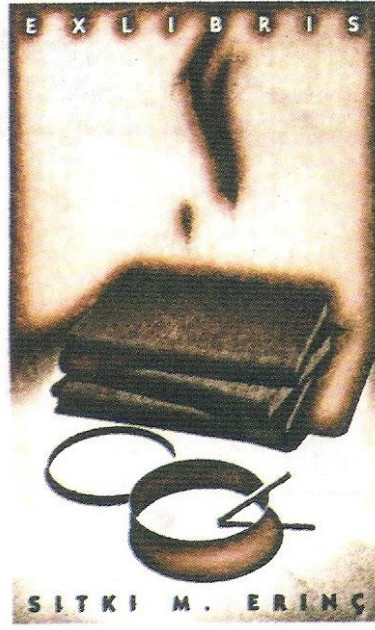
Şekil 16. Konstantin Kalynovych, Ukrayna, C3+C4+C7, (90 x 110), 2006.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 17. Salih Denli, Türkiye, C3+C5, (90 x 70), 1999.
Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

Şekil 18. Alexei Bobrusov, Rusya, C3+C5+C11/col, (108 x 126), 2010.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 19. Gökhan Okur, Türkiye, P3, (66 x 40), 1997.
Pektaş, H. (2003). *Exlibris*. Ankara: AED kaynağından alınmıştır.

Şekil 20. Mikhael Verkholtantsev, Rusya, X1, (110 x 100), 2011.
<http://www.aed.org.tr/tr/galeri/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 21. Julian Dimitrov Jordanov, Bulgaristan, C3+C5, (126 x 97), 2002.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

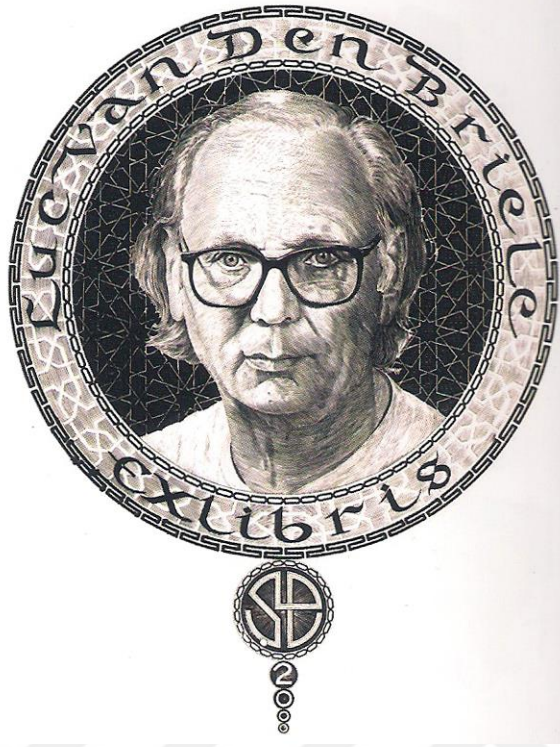
Şekil 22. Ayşen Erte, Türkiye, C3+C5+CGD, (130 x 78), 2012.
Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

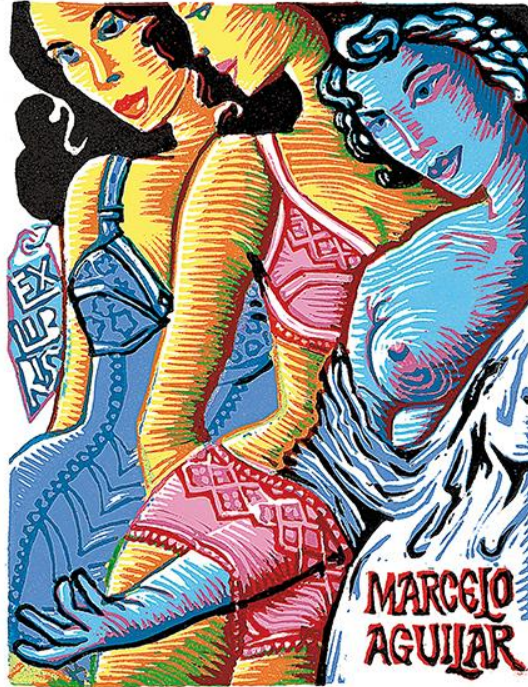
Şekil 23. Onur Aşkın, Türkiye, CGD, (112 x 80), 2013.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 24. İrem Çamlıca, Türkiye, CGD, (80 x 110), 2011.
<http://www.aed.org.tr/tr/galeri/page/2/> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 25. Şükrü Ertürk, Türkiye, C2, (113 x 88), 2000.
Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED kaynağından alınmıştır.

Şekil 26. Mauricio Schvarzman, Arjantin, X3, (130 x 100), 2002.
<http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.

2.2.3. Ekslibris Baskı Simgeleri

1958'de Barselona Uluslararası Ekslibris Kongresi'nde kabul edilen, 2002'de Federikshavn 19. FISAE Kongresi'nde değişiklik yapılan ekslibris baskı teknikleri ve bunları ifade eden kısaltmalar (simgeler) listesi aşağıdadır. Baskı olmayan desen, pastel vb. ile bir tarz olarak bilinen heraldik ve kaligrafik gibi kısaltmalara yer verilmemiştir (Junod, 2014, www.fisae.org/techsymbols.html' den aktaran Pektaş, 2014, s. 77).

Çukur Baskı / Intaglio Printing

Özgün / Original

C: Çukur Baskı / Intaglio printing; embossing. (C=Chalcographie)

C1: Çelik oyma / Steel engraving

C2: Hakkak kalemiyle bakır oyma / Burin (graver) engraving

C3: Asitle yedirme / Etching

C4: Kuru kazıma / Drypoint

C5: Akuatinta / Aquatint

C6: Vernikli, şekerli yüzeyde asitle yedirme / Soft-ground etching

C7: Mezotint (mekanik doku yaratma) / Mezzotint

C8: Plastik gravür / Engraving on linoleum, plastic & other materials

Yeniden Çoğaltma / Reproductive

P3: Fotogravür baskı / Photoengraving (Heliogravure)

P4: Tifdruk baskı / Commercial Photogravure, Rotogravure

P10: Çelik oyma baskı / Etched steel printing (die-printing)

Yüksek Baskı / Relief Printing

Özgün / Original

X: Yüksek baskı / Relief printing (blank). (X=Xylographie)

X1: Ağaç baskı / Woodcut

X2: Ağaç oyma baskı / Wood engraving

X3: Linolyum baskı / Linocut

X4: Metal oyma baskı / Relief-printed engraved, etched metal plates, notably metal cut

X5: Metalle çukur-yüksek baskı / Relief-printed metal plates created for intaglio printing

X6: Plastik oyma yüksek baskı / Relief-printed engraving of other materials, (synthetic)

X7: Taş oyma yüksek baskı / Taş mühür / Chinese stone stamp

Yeniden Çoğaltma / Reproductive

T: Tipografi, yazı baskı / Typography, letterpress

T1: Linotip baskı / Linotype, indirect letterpress

T2: Fotografik ağaç oyma yüksek baskı / Photoxylography, facsimile wood engraving

T3: Lastik damga baskısı / Commercial rubber stamp

P1: Klişe baskı / Line block (cliché) with or without photography

P2: Yarımton klişe baskı / Half-tone, for example photozincography

Düz, şablon ve elektronik baskı / Flatbed, stencil and electronic printing

Özgün / Original

L1: Taş baskı (Litografi) / Autolithography
L2: Transfer taş baskı / Autography (transfer lithography)
L3: Ofset çinkosuyla baskı / Zincography
L4: Alüminyum baskı / Algraphy (Aluminum)
S: Şablon baskı / Stencil, “pochoir”
S1: Serigrafi / İpek baskı / Original serigraphy (silkscreen)
S2: Boyama şablonlu baskı / Mimeography (dye stencil)
S3: Balmumu kağıtla baskı / Katazome (oiled-paper stencil)
S4: Hurma suyu ile kapatma baskı / Kappa (katzome made with persimmon juice)
CGD: Bilgisayarda oluşturulan tasarım / Computer generated design
Yeniden Çoğaltma / Reproductive
P: Fotografik çoğaltma / Photographic reproduction
P5: Fototayp baskı / Collotype
P6: Fotolitografi baskı / Photolithography, process transfer lithography
P7: Ofset baskı / Offset
P8: Fotoğraf baskısı / Original photograph, hologram
P9: Fotografik ipek baskı / Serigraphic reproduction
CRD: Bilgisayarla çoğaltma / Computer reproduced design
Y: Fotokopi / Photocopy and xerography
Diğer Simgeler / Other Symbols
U: Sınıflama dışı teknikler / Technique not listed (Frottage, Chinese Rubbing)
MT: Karışık teknik / Mixed technique
---/... : Kalıp sayısı (4/C3 = 4 kalıplı çukur baskı) / Number after the technical symbols = number of passes through the press
/--- : Renk sayısı (S1/7 = 7 renkli serigrafi baskı) / Number after the technical symbols = number of color
/.mon: Monotip baskı / Monotype
/ col. : Elle renklendirme / Hand-coloured
Birkaç teknik bir arada kullanılması halinde araya (+) koymak gerekir (Pektaş, 2014, s. 77-81-82).

2.3. İlgili Araştırmalar

İlgili literatür tarandığında, “ekslibris” ve “tasarım eleman ve ilkeleri” konularını doğrudan birbirleriyle ilişkilendiren başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Aşağıda yer alan araştırmaların ise hazırlanan bu araştırmaya dolaylı olarak yakın olduğu düşünülmektedir.

Ünal (2001)’ın, “Ders Kitabı Resimlerinin Analizi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, lise düzeyi üç ders kitabı olan Edebi Metinler 1, Edebi Metinler 2 ve Edebiyat 1 kitaplarının grafiksel niteliklerinin incelenmesi ve karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırma

sonucunda, kitapların farklı kalite ve özelliklere sahip olduğu belirtilmiştir. İncelenen kitaplardan Edebi Metinler 1 isimli kitabın, kalite ve teknikler bakımından üstün olmasına karşın bir ders kitabı olarak yüksek bir maliyetinin olduğu ve aşırı renk kullanımı sebebiyle dikkat dağınıklarına neden olduğu, Edebi Metinler 2 isimli kitapta ise kalitenin düşük olduğu ve az sayıda resimleme kullanıldığı bilgilerine ulaşılmıştır. İncelenen son kitap olan Edebiyat 1 isimli kitapta ise maliyetin düşüklüğü, kalitenin ders kitabı için ideal olmasa da yeterli olduğu, az sayıda resimleme bulunmasına rağmen renkli metin kutularıyla görsel zenginliğin sağlanmış olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. İncelenen kitaplar içerisinde ders kitabı olarak kullanılmaya en uygun kitabın Edebiyat 1 isimli kitap olduğu belirlenmiştir.

Keser (2004)'in, "İlköğretim 4. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi" isimli makale çalışmasında, ilköğretim 4. sınıfta okutulmakta olan bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Ülkemizdeki çeşitli yayınevleri tarafından basılmış ve Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanarak kabul edilmiş, ilköğretim 4. sınıfta okutulmakta olan bilgisayar ders kitapları araştırmanın evreni olarak kabul edilmiştir. Fakat, 4. sınıf için onaylanan 10 kitaptan 4'üne ulaşılabilmiş ve bu sebeple de araştırma kapsamında 4 kitabın değerlendirilmesi yapılmıştır. Belirlenen kitaplar, araştırma grubuna dahil olan 2003-2004 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümünde 4. sınıf Öğretmenlik Uygulaması dersini alan 46 öğrenci tarafından, görsel tasarım ilkelerinden oluşan 3'lü likert tipi ölçeğe göre değerlendirilmiştir. Araştırmada, incelemeye alınan hiçbir kitabın ilkelerin tümünü karşılayacak özellikte olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Liman (2007)'in, "İlköğretim 1. Kademe Ders Kitabı İllüstrasyonlarının Tasarım İlkelerine ve Öğrencilerin Algı Düzeyine Uygunluğu" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 1. kademe ders kitabı illüstrasyonlarının, içerik ile ilişkisini ve grafik tasarım özellikleri açısından durumunun saptanması, illüstrasyonların çocukların algı düzeyine uygunluğunu, estetik eğitimine katkısının belirlenmesi ve ders kitabı illüstrasyonlarının analizlerinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış, 2005-2006 eğitim öğretim yılında geçerliliği devam eden ilköğretim müzik ders kitabı illüstrasyonları oluştururken, örneklemini ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış olan 2005-2006 eğitim öğretim yılında geçerliliği devam eden 28 adet ilköğretim 1. kademe müzik ders kitabı arasından, random yöntemiyle seçilen

4. sınıf müzik ders kitabı illüstrasyonlarının tamamı oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından, bir illüstrasyon çalışmasında bulunması gereken tasarım ilkeleri ve çocukların algı düzeyleri dikkate alınarak 9 kriter belirlenmiştir. Örneklem olarak seçilen 1 adet ilköğretim 4. sınıf müzik ders kitabı belirlenen kriterler doğrultusunda önce araştırmacı tarafından değerlendirilmiş daha sonrada 3 uzman ile doküman incelemesine uygun görüşme yapılmış ve bu görüşmede illüstrasyonların tamamı belirlenen kriterlere göre değerlendirilmiştir. Daha sonra kitapta yer alan illüstrasyon çalışmalarından random yöntemiyle seçilen bir illüstrasyon çalışması araştırmacı tarafından yeniden resmedilmiştir. Random yöntemiyle seçilen illüstrasyonla, araştırmacı tarafından yeniden resmedilen illüstrasyonun karşılaştırmalı açıklaması da yapılmıştır. Araştırma sonucunda; illüstrasyonların, maliyetin düşük olması nedeniyle sanat eğitiminden yoksun kişilere yaptırıldığı, illüstrasyonların sayfada ayrılan yerlere tam olarak yerleştirilemediği veya baskıda kaydırıldığı, illüstrasyonların görsel algı, kıyaslama ve kavrayış gibi yaratıcılığın temelini oluşturan yetilerin kazandırılmasına yönelik yaklaşımları izlemediği, çocukların görsel eğitim ve düşünce biçimlerinin oluşturulmasında önemli bir yeri olan ders kitaplarının, öğrenci algı düzeylerine uygun olmadığı ve özenli resimleme, tasarım ve estetik değerlerden yoksun olduğu bilgilerine ulaşılmıştır.

Yıldıran (2007)'ın, "İlköğretim 8. Sınıf Bilgisayar Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi ve İçerik Analizinin Yapılması" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 8. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Ülkemizdeki çeşitli yayınevleri tarafından basılan, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanan 4 adet ilköğretim 8. sınıf bilgisayar ders kitapları, araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Araştırma için gerekli olan veriler, 3'lü likert tipinden oluşan görsel tasarım ilkeleri ölçeği ve içerik analizi ölçeği olarak iki ölçek aracılığıyla toplanmıştır. Belirlenen maddeleri içeren veri toplama formu 30 kişiden oluşan uzman grubunun değerlendirmelerine sunulmuş, belirlenen sürenin sonunda 18 adet veri toplama formu doldurulmuş olarak elde edilebilmiştir. Araştırma sonucunda, görsel öğelerin tasarımında, tezde isimleri ifade edilen yayınevlerinden; 2 yayınevi tamamen uygun, 1 yayınevi oldukça uygun ve 1 yayınevi de orta düzeyde uygun bulunmuştur.

Nayman (2008)'ın, "Sosyal İçerikli Reklam Kampanyalarının Grafik Tasarım İlkeleri Bakımından Analizi ve Eğitsel Açından Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tez

çalışmasında, sosyal içerikli reklam kampanyalarında kullanılan araçların, grafik tasarım ilkeleri açısından uygunluğunun saptanması ve sosyal içerikli reklam kampanyalarının eğitsel açıdan halk eğitimine olan katkılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, Türkiye’deki 1999-2007 yılları arasındaki eğitici içerikli reklam kampanyaları oluştururken, örneklemini ise halk eğitimine katkı sağlayan ve kampanya sonu araştırma verilerine sahip olan, reklam iletişim araçları, afiş, broşür, TV reklamları olan 4 sosyal sorumluluk kampanyası oluşturmuştur. Araştırmanın amacına göre seçilen kampanyalar, eğitim ve grafik tasarım ilkeleri doğrultusunda geliştirilen 3’lü likert tipi anket formuna göre uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, Nayman (2008)’in belirttiği üzere “Sosyal kampanyaların grafik iletişim aracı olan “afişler” grafik tasarım ilkeleri ve bir afişte dikkat edilmesi gereken kriterlere sahip ise, hedef kitlesi üzerindeki etkililiğinin daha fazla olabileceği görülmüştür. Grafik tasarımının başarılı olmasının kampanyanın eğitsel başarısında etkili olduğu görülmüştür” (s. 242).

Demir (2008)’in, “İlköğretim 1. 2. ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluğu Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından uygun bulunan ve 2007-2008 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında okutulan 1. 2. ve 3. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında bulunması gerekli olan görsel tasarım ilkelerinin öneminin ve gerekliliğinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini olarak, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2007-2008 yılından onaylanmış olan kitaplar listesinden 1. 2. ve 3. sınıflar için hazırlanan, Türkçe ders kitaplarından her bir sınıf için 3’er adet olmak üzere, 5 farklı yayınevine ait toplam 9 kitap belirlenmiştir. Araştırma için gerekli verileri toplayabilmek amacıyla veri toplama materyali hazırlanmıştır. Veri toplama materyali “evet, kısmen ve hayır” olmak üzere 3 seçenek ve 5 bölümden oluşmuştur. Araştırma örneklemini oluşturan 9 adet Türkçe ders kitabı araştırmacı da dahil olmak üzere 3 alan uzmanı tarafından veri toplama materyaline göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen kitapların, belirlenen görsel tasarım ilkelerine kısmen uygun bulunduğu belirtilmiştir.

Uluişik (2008)’in, “İlköğretim 5. Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 5. sınıf Matematik kitaplarını (öğretmen kılavuz, öğrenci ders ve öğrenci çalışma kitaplarını) görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve görsel tasarım ilkelerine uygun olup

olmadığına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. 2007-2008 eğitim öğretim yılında Afyonkarahisar ilindeki 481 ilköğretim okulunda görevli 566 5. sınıf öğretmeni araştırmanın evrenini oluştururken, aynı ilin merkez köylerinde, Sandıklı ilçesi ve köylerinde, Hocalar ilçesi ve köylerindeki ilköğretim okullarında görevli 187 sınıf öğretmeni ise araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Örneklemini oluşturan sınıf öğretmenlerine, belirtilen kitapları incelemeleri amacıyla, 5'li likert tipi ölçekli görsel tasarım ilkeleri açısından ders kitabı değerlendirme anketi uygulanarak araştırma için gerekli olan veriler toplanmıştır. Araştırma sonunda, Matematik ders kitaplarının öğretmenlerin görüşlerine göre görsel tasarım ilkeleri açısından genel olarak olumlu şekilde değerlendirildiği belirlenmiştir.

Dursun ve Eşgi (2008)'nin, "4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi" isimli makale çalışmasında, ilköğretim 4. ve 5. sınıfta okutulmakta olan Sosyal Bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini, Türkiye'de çeşitli yayınevleri tarafından basılmış ve Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanarak kabul edilmiş, 4. ve 5. sınıflarda okutulan, 3 tanesi 4. sınıf, 3 tanesi ise 5. sınıf olmak üzere toplam 6 adet Sosyal Bilgiler ders kitabı oluşturmuştur. Örneklem olarak belirlenen kitaplar, görsel tasarım ilkelerinden oluşan 3'lü likert tipi ölçeğe göre, 2 kişiden oluşan uzman grubu tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmada genel olarak, örneklemini oluşturan 6 kitap içerisinde, tasarım ilkelerinin tümünü ya da yarıdan fazlasını taşıyan hiçbir kitabın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayhan (2010)'ın, "İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Resimlemelerinin Biçim ve İçerik Açısından 11 Yaş Grubuna Uygunluğu ve Aynı Yaş Grubu Öğrencilerin Yaptığı Resimlemelerle Karşılaştırılması" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından kabul edilen ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki (11 yaş grubu) resimlemelerin, çocukların yaş grubuna uygun olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 2 evren ve 2 örneklem bulunmaktadır. Birinci evreni, Türkiye'de devlet ilköğretim okullarında okutulan 5. sınıf Türkçe ders kitapları oluştururken, birinci evrene ait örneklemini ise Türkiye'de 2008-2009 eğitim öğretim yılında ilköğretim 5. sınıfta okutulan, tezde isimleri ifade edilen 5 kişi tarafından yazılan, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu kararı ile ders kitabı olarak kabul edilen, Türkçe ders kitabında yer alan resimlemelerden şans yolu ile seçilmiş

10 adet resimlemesi bulunan parça oluşturmaktadır. Araştırmanın ikinci evrenini ise, kitaptan seçilen 10 adet metni, Ankara, Çankırı, Afyon, Erzurum, Ağrı ve Van'daki 5. sınıf öğrencilerinin okuyarak yaptığı 1200 tane resimleme çalışması oluşturmaktadır. İkinci evrene ait örnekleme ise, yaptırılan 1200 adet resimleme arasından uzmanlar tarafından seçilen 50 adet resimleme çalışması oluşturmaktadır. Öğrencilerin yapmış olduğu 50 adet resimleme çalışması değerlendirmeye alınarak, kitapta yer alan resimlemelerle plastik ve anlatımsal olarak karşılaştırılması yapılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen resimleme çalışmaları, 3 uzman tarafından resimleme değerlendirme kriterlerine göre değerlendirilmiştir. Resimler araştırmacının kendisi tarafından yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda, incelenen Türkçe 5. sınıf ders kitabının baskı kalitesinin çok düşük olduğu ve resimlemelerle fotoğrafların birlikte kullanıldığı görülmüştür. Figürlerdeki anatomik bozuklukların çocukların sanatsal gelişimlerinde olumsuzluklara sebep olacak boyutta olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin yapmış olduğu resimlemeler kitap resimlemelerinden daha başarılı bulunmuştur.

Ulutepe (2010)'nin, "Okul Öncesi Dönem Hikâye Kitabı Resimlemelerinin Tasarım İlkelerine Uygunluğunun İncelenmesi" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarına yönelik kullanılan hikâye kitaplarındaki resimlemelerin çocuğun gelişimi doğrultusunda grafik tasarım ilkelerine uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 2005-2008 yılları arasında telif olarak yayınlanan okul öncesi hikâye kitapları oluştururken, örneklemini ise farklı tekniklerle resimlenmiş, 5-6 yaş grubu için kullanılan, farklı yayınevlerinden 1'er adet olmak üzere; toplam 19 adet hikâye kitabı oluşturmaktadır. Örnekleme oluşturan hikâye kitabı resimlemelerini değerlendirmek amacıyla 19 maddeden oluşan bir değerlendirme ölçeği hazırlanmış ve 3 uzman bu 19 adet resimli çocuk kitabını değerlendirme ölçeğine göre değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda, Ulutepe (2010)'nin belirttiği üzere "Araştırma için seçilmiş kitaplardaki resimlemelerin bazılarında, sanat ilke ve elemanlarının ya etkileyici bir şekilde kullanılamadığı ya da dikkatli şekilde seçilmediği görülmüştür. Bu durum, resimlemelerin görsellik ve ifade açısından zayıf kalmasına neden olmuştur" (s. 70).

Çaydere (2010)'nin, " İlköğretim 1.Kademe 1. Sınıfta İlkokuma ve Yazma Derslerinde Kullanılan Ders Kitabında Yer Alan Görsellerin Hazırlanmasında Sanatsal Tasarım İlke ve Elemanlarının Kullanım Durumu" isimli yüksek lisans tez çalışmasında, ilköğretim 1. kademedeki 1. sınıf öğrencilerinin ilkokuma ve yazma derslerindeki öğrenme öğretme

sürecinin kolaylaştırılması açısından kullanılacak resim ve grafik gibi görsel elemanların mevcut ders kitaplarındaki durumunun araştırılması ve ilkokuma ders kitabında nitelikli görsellerin kullanılmasının gerekliliğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ankara’da ilköğretim kurumlarında görev yapan 1021 resim-iş öğretmeni araştırmanın evrenini oluştururken, örneklemini ise Ankara’nın Mamak ilçesinde görev yapan 112 resim-iş öğretmeninden, rastlantısal yöntemle belirlenmiş olan 30 resim-iş öğretmeni oluşturmuştur. Örneklem grubuna, ilkokuma ders kitaplarındaki görsellerin tasarım ilkelerine uygunluğu ve tasarım elemanlarının niteliğinin değerlendirilmesine ilişkin kriterlerden oluşan ve veri toplama aracı olarak kullanılan 5’li likert tipi anket formu uygulanmıştır. Araştırmada incelenen ilgili ders kitabında kullanılan görsellerin hazırlanması sırasında; sanatsal düzenleme elemanlarından olan çizgi, renk, biçim, doku, ışık-gölge, değer ve mekân elemanlarının uygun şekilde kullanılmadığı; sanatsal düzenleme ilkeleri olan bütünlük, oran-orantı, ritim, denge, zıtlık, hareket ve vurgu ilkelerinin de dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kemeröz (2011)’ün, “Üniversitelerin Lisans Eğitimi Veren Grafik Bölümlerindeki 4. Sınıf Öğrencilerinin Afiş Tasarımlarının Nicel Olarak Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, yüksek öğretim kurumlarında grafik eğitimi alan 4. sınıf öğrencilerinin tasarladıkları afişlerin temel tasarım ilke ve elemanları çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır. 12 kişilik öğrenci grubunun yapmış olduğu 36 adet afiş tasarımı, tasarım ilke ve elemanlarının kullanımı açısından grafik alanında uzman 30 kişi tarafından, afiş tasarımlarının işlevselliği, özgünlüğü, mesaj iletimi gibi konular açısından da ayrı bir 30 kişilik hedef kitle grubu tarafından değerlendirilmiştir. Afişlerin değerlendirilmesi için, birisi hedef kitleye diğeri ise uzman kişilere uygulanmak amacıyla iki farklı anket hazırlanmış ve veriler bu şekilde toplanmıştır. Araştırma sonucunda, uzman kişilerin ve hedef kitlenin afiş tasarımları hakkındaki genel değerlendirmelerine göre; hedef kitle, afiş tasarımlarını özellikleri bakımından 100 üzerinden 64,3 oranında başarılı bulurken, uzman grubunun ise afiş tasarımlarını tasarım ilke ve elemanları bakımından 100 üzerinden 56,1 oranında başarılı buldukları bilgisine ulaşılmıştır.

Aşçı (2014)’nın, “İlköğretim 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitabının İçerik ve Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, 5. sınıf Fen ve Teknoloji ders kitabının içerik ve grafik tasarım ilkeleri açısından uygunluğunun değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye

Kurulu Başkanlığınca onaylanan devlet kitapları ikinci baskı ilköğretim 5. sınıf Fen ve Teknoloji ders kitabı araştırmanın çalışma evrenini oluşturmuştur. İlköğretim 5. sınıf ders kitabının grafik tasarım ilkelerine uygun hazırlanıp hazırlanmadığı 22 alan uzmanına grafik tasarım ilkeleri anketi aracılığıyla sorulmuş ve tatmin edici bir oranda yeterli olduğu görülememiştir.

Köseoğlu (2014)'nın, “İlkokul İngilizce Ders Kitaplarındaki İllüstrasyonların Plastik Sanatlar Çerçevesinde İncelenmesi” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, illüstrasyonların plastik sanatlar çerçevesinde incelenerek, öğrenimde son derece etkili olan illüstrasyonların niteliklerinin öneminin vurgulanması amaçlanmıştır. 2013-2014 eğitim öğretim yılı için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilkokul 2. sınıf derecesindeki öğrencilere dağıtılan ve müfredatta kullanılan İngilizce ders kitaplarından random olarak seçilen 6 illüstrasyon çalışması araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen değerlendirme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Alanında uzman 5 kişiye, seçilen 6 illüstrasyon çalışmasını incelemek amacıyla 6 soru yöneltilerek görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, incelemesi yapılan illüstrasyon çalışmalarında tasarım ilkeleri açısından, renk kullanımı açısından ve kompozisyon açısından hatalar tespit edilmiştir. Konu anlatımı açısından da eksiklikleri bulunan illüstrasyon çalışmaları üzerine yorumlarda bulunulmuştur.

Aslan (2014)'ın, “Görsel İletişim Tasarımı Açısından Ekslibris Sanatı (Örnek Uygulamalar ve Grafik Tasarım Çözümleri)” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, görsel iletişim tasarımı açısından ekslibris sanatının çözümlenmesi, bu alanda yapılmış örnek uygulamalar ve grafik tasarım çözümlerinin yakından incelenmesi ve bu sanat dalı ile ilgilenen bireylere teknik ve kuramsal anlamda bir kaynakça oluşturulması amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, kitapseverlerin kitaplarının iç kapağında kullandığı ekslibris çalışmaları oluştururken, örneklemini ise özellikle bireyin kütüphanesine ait olan ve günümüz görsel iletişim sanatının etkilerinin görüldüğü örnek çalışmalar oluşturmuştur. 6 bölümden oluşan tezin; 5. bölümünde, Türk ve yabancı sanatçıların ekslibris çalışmaları grafik tasarım ilkeleri açısından çözümlenmiştir. 6. bölümünde ise İsmail Aslan'a ait ekslibris çalışmaları görsel iletişim tasarımı açısından yorumlanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma evreni, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkındaki bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinin tasarlamış oldukları ekslibris çalışmalarının, uzman kişiler tarafından tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendirilmesine yönelik betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Karasar (2015)'in belirttiği üzere “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır” (s. 77).

3.2. Çalışma Evreni

Çalışma evrenini, 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı Güz Dönemi Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) 3. sınıf öğrencilerinden 15 öğrencinin tasarlamış oldukları tüm ekslibris çalışmaları oluşturmaktadır. Sınıftaki her öğrenci minimum 3 ekslibris tasarlamıştır. Belirlenen minimum sayıdan fazla tasarım yapan öğrencilerin ekslibris çalışmaları, kendi çalışmaları arasında basit seçkisiz örnekleme (simple random sampling) yöntemi kullanılarak 3'e düşürülmüştür. Böylece 45 adet ekslibris tasarımı çalışmanın evrenini oluşturmuştur.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırma için gerekli olan veriler, “Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi” amacıyla literatür taraması ve araştırmacı tarafından belirlenen değerlendirme ölçeği ile toplanmıştır.

Literatür taraması ile araştırma konularını kapsayan kitaplara, makalelere, elektronik ortamda yer alan çeşitli kaynaklara ulaşılmış; bu kaynaklar araştırmanın hem kavramsal kısmının hem de değerlendirme ölçeğinin oluşmasını sağlamıştır. Ekslibris çalışmalarının değerlendirilmesi amacıyla belirlenen değerlendirme ölçeğine, araştırmaya katılan uzmanların görüş ve önerileri dikkate alınarak son şekli verilmiştir.

5’li likert tipi ölçek olarak belirlenen değerlendirme ölçeğinde; “(1) Çok Başarısız, (2) Başarısız, (3) Orta, (4) Başarılı, (5) Çok Başarılı” şeklinde 5’li puanlama ifadeleri kullanılmıştır. Belirlenen bu değerlendirme ölçeğine göre, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında görev yapmakta olan temel tasarım atölyesi öğretim üyeleri (yardımcı doçent ve yardımcı doçent doktor), yine aynı kurumda ve bölümde görev yapmakta olan grafik anasanat atölyesi öğretim elemanı (öğretim görevlisi) olarak toplam 3 uzman, ekslibris çalışmalarını puanlayarak değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonucu elde edilen tüm veriler araştırmanın sayısal verilerini oluşturmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Değerlendirme ölçeğinde yer alan maddelere göre, ekslibris çalışmaları uzman kişiler tarafından değerlendirilmiş ve bu değerlendirmelerden elde edilen sayısal veriler araştırmacı tarafından analiz edilerek tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında değerlendirmeleri yapılan toplam 45 ekslibris çalışması harf ve rakamlardan oluşan numaralarla, uzmanlar ise; Uzman 1, Uzman 2 ve Uzman 3 şeklinde isimlerle yer almışlardır. Toplam 16 maddeden oluşan, 5’li likert tipi değerlendirme ölçeğinde her bir uzman en düşük 1, en yüksek 5 puan olarak bir değerlendirme yapmış, her çalışma için 3 uzmanın yapmış olduğu puanlamaların ortalaması alınmış ve bu ortalama o çalışmanın değerlendirme puanını oluşturmuştur. Ardından değerlendirme ölçeğinde yer alan her bir maddeye göre tüm çalışmaların değerlendirme puanlarının genel ortalaması da alınmıştır.

1,00 - 1,79 puan aralığı “Çok Başarısız”, 1,80 - 2,59 puan aralığı “Başarısız”, 2,60 - 3,40 puan aralığı “Orta”, 3,41 - 4,20 puan aralığı “Başarılı”, 4,21 - 5,00 puan aralığı “Çok Başarılı” değeriendirme puanı olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, ekslibris çalışmalarındaki tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Değerlendirme ölçeğinde yer alan maddelerin sırasına dikkat edilerek ekslibris çalışmalarının değerlendirmelerinden elde edilen bulgular tablolar halinde ifade edilmiştir.

Tablo 1

“Tasarımda Nokta Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
A2	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
A3	2,00	4,00	2,00	2,66	Orta
B1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
B2	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
B3	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
C1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
C2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
C3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
D1	2,00	4,00	3,00	3,00	Orta
D2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
D3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
E1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
E2	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
E3	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
F1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
F2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
F3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
G1	1,00	4,00	3,00	2,66	Orta
G2	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta

G3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
H1	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
H2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
H3	1,00	3,00	4,00	2,66	Orta
İ1	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
İ2	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
İ3	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
J1	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
J2	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
J3	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
K1	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
K2	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
K3	1,00	3,00	3,00	2,33	Başarısız
L1	1,00	3,00	4,00	2,66	Orta
L2	1,00	4,00	4,00	3,00	Orta
L3	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
M1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
M2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
M3	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
N1	1,00	3,00	3,00	2,33	Başarısız
N2	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
N3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
Ö3	1,00	3,00	5,00	3,00	Orta

Tablo 1'deki "Tasarımda nokta elemanın kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

İ1, 1,66 ortalama ile; İ2, 1,66 ortalama ile; İ3, 1,66 ortalama ile; J1, 1,66 ortalama ile; J2, 1,66 ortalama ile; J3, 1,66 ortalama ile; K1, 1,66 ortalama ile; K2, 1,66 ortalama ile; L3, 1,66 ortalama ile; N2, 1,66 ortalama ile "Çok Başarısız" olarak,

B1, 2,00 ortalama ile; C1, 2,00 ortalama ile; E3, 2,00 ortalama ile; F2, 2,00 ortalama ile; H2, 2,00 ortalama ile; K3, 2,33 ortalama ile; M2, 2,33 ortalama ile; N1, 2, 33 ortalama ile "Başarısız" olarak,

A2, 2,66 ortalama ile; A3, 2, 66 ortalama ile; B2, 2,66 ortalama ile, B3, 3,33 ortalama ile; D1, 3,00 ortalama ile; D3, 2,66 ortalama ile; E2, 2,66 ortalama ile; F1, 3,00 ortalama ile; F3, 3,33 ortalama ile; G1, 2,66 ortalama ile; G2, 3,00 ortalama ile; G3, 2,66 ortalama ile; H1, 3,33 ortalama ile; H3, 2,66 ortalama ile; L1, 2,66 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; M1, 3,00 ortalama ile; M3, 3,33 ortalama ile; N3, 3,00 ortalama ile; Ö2, 3,33 ortalama ile; Ö3, 3,00 ortalama ile "Orta" olarak,

A1, 4,00 ortalama ile; D2, 3,66 ortalama ile; E1, 3,66 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

C2, 4,33 ortalama ile; C3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda nokta elemanının kullanımı” maddesine göre; 10 çalışmanın “Çok Başarısız”, 8 çalışmanın “Başarısız”, 21 çalışmanın “Orta”, 4 çalışmanın “Başarılı”, 2 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda nokta elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 2,64 ile “Orta” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında nokta elemanını orta düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 2

“Tasarımda Çizgi Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
B1	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
B2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
B3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
C1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
C2	2,00	4,00	3,00	3,00	Orta
C3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
D2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
D3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
E1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
F2	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
F3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
G1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
G2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
G3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
H1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı

H2	3,00	5,00	1,00	3,00	Orta
H3	3,00	4,00	4,00	3,33	Orta
İ1	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
İ2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
J1	1,00	3,00	5,00	3,00	Orta
J2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
J3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
K1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
K2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
K3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
L1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
L2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
L3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
M1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
N1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
N2	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
N3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
Ö1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
Ö3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı

Tablo 2'deki "Tasarımda çizgi elemanının kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 3,33 ortalama ile; C2, 3,00 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; F1, 3,33 ortalama ile; H2, 3,00 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; J2, 3,33 ortalama ile; J3, 3,33 ortalama ile; L3, 3,33 ortalama ile; N1, 3,00 ortalama ile; N2, 3,33 ortalama ile "Orta" olarak,

B2, 4,00 ortalama ile; B3, 3,66 ortalama ile; C1, 3,66 ortalama ile; D3, 4,00 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; F3, 4,00 ortalama ile; G1, 4,00 ortalama ile; G2, 4,00 ortalama ile; İ1, 3,66 ortalama ile; İ3, 4,00 ortalama ile; K1, 4,00 ortalama ile; K3, 4,00 ortalama ile; L1, 4,00 ortalama ile; L2, 4,00 ortalama ile; M3, 3,66 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 4,00 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 4,33 ortalama ile; A2, 4,66 ortalama ile; A3, 4,33 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; D2, 4,33 ortalama ile; E1, 4,66 ortalama ile; E2, 4,66 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; H1, 4,66 ortalama ile; İ2, 4,33 ortalama ile; K2, 4,33 ortalama ile;

M1, 4,66 ortalama ile; M2, 4,33 ortalama ile; Ö2, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda çizgi elemanının kullanımı” maddesine göre; 12 çalışmanın “Orta”, 18 çalışmanın “Başarılı”, 15 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda çizgi elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,93 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında çizgi elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 3

“Tasarımda Biçim-Form Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
A2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
B1	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
B2	5,00	4,00	2,00	3,66	Başarılı
B3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
C1	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
C2	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	3,00	5,00	2,00	3,33	Orta
D2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
F2	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
F3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
G2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
G3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
H2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
H3	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı

İ2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
İ3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
J1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
J2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
J3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
K1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
K2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
L1	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
L2	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
L3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
M1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
N1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
N2	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
N3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
Ö3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı

Tablo 3’deki “Tasarımda biçim-form elemanının kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 3,33 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; G1, 2,66 ortalama ile; H2, 3,33 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; İ2, 3,33 ortalama ile; J1, 3,33 ortalama ile; L1, 3,33 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; N2, 3,00 ortalama ile “Orta” olarak,

B2, 3,66 ortalama ile; C1, 4,00 ortalama ile; C2, 3,66 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; H1, 4,00 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; J2, 3,66 ortalama ile; J3, 3,66 ortalama ile; K3, 4,00 ortalama ile; L3, 4,00 ortalama ile; M3, 3,66 ortalama ile; N1, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 4,00 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A1, 4,66 ortalama ile; A2, 5,00 ortalama ile; A3, 5,00 ortalama ile; B3, 4,33 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 5,00 ortalama ile; D3, 5,00 ortalama ile; E1, 4,66 ortalama ile; E2, 4,66 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F1, 4,33 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; G2, 4,66 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,66 ortalama ile; K2, 4,66 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile; M2, 4,66 ortalama ile; Ö2, 4,33 ortalama ile; Ö3, 4, 33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda biçim-form elemanının kullanımı” maddesine göre; 10 çalışmanın “Orta”, 14 çalışmanın “Başarılı”, 21 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda biçim-form elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 4,07 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında biçim-form elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 4

“Tasarımda Valör (Değer) Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
A2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
B1	3,00	5,00	2,00	3,33	Orta
B2	5,00	4,00	1,00	3,33	Orta
B3	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
C1	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
C2	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	1,00	3,00	2,00	2,00	Başarısız
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E1	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
E2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
E3	5,00	4,00	2,00	3,66	Başarılı
F1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
F2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
F3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
G1	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
G2	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
G3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
H2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
H3	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
İ3	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
J1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta

J2	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
J3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
K1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
K2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
K3	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
L1	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
L2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
L3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
M2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
M3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
N2	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
N3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
Ö2	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
Ö3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı

Tablo 4’deki “Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

D1, 2,00 ortalama ile; G1, 2,33 ortalama ile; M2, 2,33 ortalama ile; N1, 2,00 ortalama ile “Başarısız” olarak,

A1, 2,66 ortalama ile; B1, 3,33 ortalama ile; B2, 3,33 ortalama ile; B3, 2,66 ortalama ile; E1, 3,00 ortalama ile; H2, 3,33 ortalama ile; H3, 3,00 ortalama ile; İ2, 3,00 ortalama ile; İ3, 3,00 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; K3, 3,33 ortalama ile; L1, 3,33 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; M1, 3,33 ortalama ile; N2, 2,66 ortalama ile; Ö1, 3,33 ortalama ile; Ö2, 2,66 ortalama ile “Orta” olarak,

C1, 3,66 ortalama ile; C2, 4,00 ortalama ile; E3, 3,66 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; G2, 4,00 ortalama ile; H1, 3,66 ortalama ile; J2, 3,66 ortalama ile; J3, 3,66 ortalama ile; K2, 4,00 ortalama ile; N3, 3,66 ortalama ile; Ö3, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A2, 5,00 ortalama ile; A3, 4,33 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; D3, 5,00 ortalama ile; E2, 4,33 ortalama ile; F1, 4,66 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,33 ortalama ile; L3, 4,33 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı” maddesine göre; 4 çalışmanın “Başarısız”, 17 çalışmanın “Orta”, 11 çalışmanın “Başarılı”, 13 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,58 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında valör (değer) elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 5

“Tasarımda Doku (Tekstür) Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	2,00	4,00	2,00	2,66	Orta
A2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
B1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
B2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
B3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
C1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
C2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
E1	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
E2	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
E3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
F1	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
F2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
F3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
G2	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
G3	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
H1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
H2	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
H3	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
İ1	2,00	5,00	1,00	2,66	Orta
İ2	3,00	5,00	4,00	4,00	Başarılı
İ3	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
J1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
J2	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
J3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
K1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
K2	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
K3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta

L1	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
L2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
L3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
M1	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
M2	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
M3	5,00	3,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
N2	2,00	4,00	2,00	2,66	Orta
N3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı

Tablo 5’deki “Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 2,00 ortalama ile; B2, 2,00 ortalama ile; G1, 2,00 ortalama ile; G3, 2,33 ortalama ile; İ3, 2,33 ortalama ile “Başarısız” olarak,

A1, 2,66 ortalama ile; D1, 2,66 ortalama ile; F1, 3,33 ortalama ile; G2, 3,33 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; İ1, 2,66 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; J2, 3,33 ortalama ile; K3, 3,00 ortalama ile; L1, 2,66 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; L3, 3,00 ortalama ile; M1, 3,33 ortalama ile; M2, 3,33 ortalama ile; N1, 2,66 ortalama ile; N2, 2,66 ortalama ile “Orta” olarak,

B3, 4,00 ortalama ile; E1, 4,00 ortalama ile; E3, 4,00 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; H1, 4,00 ortalama ile; H2, 3,66 ortalama ile; İ2, 4,00 ortalama ile; J3, 3,66 ortalama ile; K1, 4,00 ortalama ile; K2, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A2, 4,66 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; C1, 4,33 ortalama ile; C2, 4,66 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; D3, 4,33 ortalama ile; E2, 4,33 ortalama ile; F3, 4,66 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile; Ö3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı” maddesine göre; 5 çalışmanın “Başarısız”, 16 çalışmanın “Orta”, 13 çalışmanın “Başarılı”, 11 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,54 ile “Başarılı” olduğu

saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında doku (tekstür) elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 6

“Tasarımda Renk Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
A3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
B1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
B2	5,00	3,00	2,00	3,33	Orta
B3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
C1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
C2	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
C3	5,00	5,00	3,00	4,33	Çok Başarılı
D1	2,00	5,00	3,00	3,33	Orta
D2	5,00	4,00	2,00	3,66	Başarılı
D3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
E1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
E3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
F1	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
F2	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
F3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
G2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
G3	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
H1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
H2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
H3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
İ3	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
J1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
J2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
J3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
K1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K3	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
L1	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
L2	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
L3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı

M1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
M2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
M3	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
N1	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
N2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
N3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı

Tablo 6'daki "Tasarımda renk elemanının kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

H2, 2,33 ortalama ile; K3, 2,00 ortalama ile; M3, 2,00 ortalama ile; N2, 2,00 ortalama ile "Başarısız" olarak,

B2, 3,33 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; F2, 3,33 ortalama ile; G1, 3,33 ortalama ile; İ3, 3,33 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; J2, 3,00 ortalama ile; L2, 3,33 ortalama ile; N1, 3,33 ortalama ile "Orta" olarak,

B1, 3,66 ortalama ile; C2, 4,00 ortalama ile; D2, 3,66 ortalama ile; E3, 3,66 ortalama ile; F1, 4,00 ortalama ile; G2, 4,00 ortalama ile; G3, 4,00 ortalama ile; H3, 3,66 ortalama ile; İ2, 3,66 ortalama ile; J3, 3,66 ortalama ile; L1, 3,66 ortalama ile; M1, 3,66 ortalama ile; M2, 3,66 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile; Ö2, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 4,33 ortalama ile; A2, 4,66 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; B3, 4,33 ortalama ile; C1, 4,66 ortalama ile; C3, 4,33 ortalama ile; D3, 4,66 ortalama ile; E1, 4,66 ortalama ile; E2, 4,33 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; H1, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,66 ortalama ile; K2, 4,66 ortalama ile; L3, 4,33 ortalama ile; N3, 4,66 ortalama ile; Ö3, 4,33 ortalama ile "Çok Başarılı" olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara göre, "Tasarımda renk elemanının kullanımı" maddesine göre; 4 çalışmanın "Başarısız", 9 çalışmanın "Orta", 15 çalışmanın "Başarılı", 17 çalışmanın ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Tasarımda renk elemanının kullanımı" maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,79 ile "Başarılı" olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında renk elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 7

“Tasarımda Işık-Gölge Elemanının Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
A2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
B1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
B2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
B3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
C1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
C2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
C3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
D1	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
D2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
D3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
E1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
E2	3,00	5,00	3,00	3,66	Başarılı
E3	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
F1	5,00	3,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
F2	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
F3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
G1	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
G2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
G3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
H2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
H3	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
İ3	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
J1	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
J2	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
J3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
K1	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
K2	3,00	5,00	4,00	4,00	Başarılı
K3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
L1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
L2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
L3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
M1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
M2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
M3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
N2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız

N3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı

Tablo 7’deki “Tasarımda ışık-gölge elemanının kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

D1, 1,66 ortalama ile “Çok Başarısız” olarak,

C2, 2,33 ortalama ile; G1, 2,33 ortalama ile; H3, 2,00 ortalama ile; N2, 2,00 ortalama ile “Başarısız” olarak,

A1, 2,66 ortalama ile; B1, 2,66 ortalama ile; C1, 3,33 ortalama ile; E1, 3,00 ortalama ile; E3, 2,66 ortalama ile; İ2, 3,33 ortalama ile; İ3, 3,00 ortalama ile; J1, 3,33 ortalama ile; J3, 2,66 ortalama ile; L2, 3,33 ortalama ile; N1, 3,00 ortalama ile “Orta” olarak,

B2, 3,66 ortalama ile; B3, 3,66 ortalama ile; E2, 3,66 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; F3, 3,66 ortalama ile; G2, 3,66 ortalama ile; H1, 3,66 ortalama ile; H2, 3,66 ortalama ile; J2, 4,00 ortalama ile; K2, 4,00 ortalama ile; K3, 3,66 ortalama ile; L1, 4,00 ortalama ile; L3, 3,66 ortalama ile; M1, 3,66 ortalama ile; M2, 3,66 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A2, 5,00 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; D2, 4,33 ortalama ile; D3, 4,33 ortalama ile; F1, 4,33 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,33 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile; N3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda ışık-gölge elemanının kullanımı” maddesine göre; 1 çalışmanın “Çok Başarısız”, 4 çalışmanın “Başarısız”, 11 çalışmanın “Orta”, 18 çalışmanın “Başarılı”, 11 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda ışık-gölge elemanının kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,55 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında ışık-gölge elemanını başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 8

“Tasarımda Tekrar İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
B1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
B2	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
B3	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
C1	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
C2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
C3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
D1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
D2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
D3	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
E1	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
E2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
F2	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
F3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
G1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
G2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
H2	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
İ1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
İ2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
İ3	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
J1	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
J2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
J3	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
K1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
K2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
K3	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
L1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
L2	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
L3	4,00	3,00	1,00	2,66	Orta
M1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	5,00	3,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
N1	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
N2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız

N3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
Ö3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı

Tablo 8’deki “Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 2,00 ortalama ile; J2, 2,33 ortalama ile; J3, 2,33 ortalama ile; K3, 2,33 ortalama ile; N2, 2,33 ortalama ile “Başarısız” olarak,

A3, 3,33 ortalama ile; B2, 3,33 ortalama ile; B3, 3,33 ortalama ile; C1, 3,00 ortalama ile; D1, 2,66 ortalama ile; İ1, 2,66 ortalama ile; İ3, 3,00 ortalama ile; J1, 2,66 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; L3, 2,66 ortalama ile “Orta” olarak,

D2, 4,00 ortalama ile; D3, 4,00 ortalama ile; E1, 4,00 ortalama ile; E2, 4,00 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; G1, 4,00 ortalama ile; H3, 3,66 ortalama ile; İ2, 4,00 ortalama ile; K1, 3,66 ortalama ile; K2, 4,00 ortalama ile; L1, 4,00 ortalama ile; N1, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A1, 5,00 ortalama ile; A2, 5,00 ortalama ile; C2, 4,33 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F1, 4,33 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; G2, 4,66 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; H1, 4,33 ortalama ile; H2, 4,33 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile; M2, 4,33 ortalama ile; M3, 4,66 ortalama ile; Ö2, 4,33 ortalama ile; Ö3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı” maddesine göre; 5 çalışmanın “Başarısız”, 10 çalışmanın “Orta”, 14 çalışmanın “Başarılı”, 16 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,74 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında tekrar ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 9

“Tasarımda Denge İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
B1	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
B2	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
B3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
C1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
C2	5,00	5,00	3,00	4,33	Çok Başarılı
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	2,00	5,00	3,00	3,33	Orta
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
E1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
F2	5,00	3,00	3,00	3,66	Başarılı
F3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
G1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
G2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
H1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
H2	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
H3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
İ3	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
J1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
J2	5,00	3,00	3,00	3,66	Başarılı
J3	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
K1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
K3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
L1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
L2	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
L3	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
M1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
N1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
N2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız

N3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı

Tablo 9'daki "Tasarımda denge ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

J3, 2,33 ortalama ile; N2, 2,00 ortalama ile "Başarısız" olarak,

B1, 2,66 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; D3, 3,33 ortalama ile; H2, 3,00 ortalama ile; J1, 3,33 ortalama ile "Orta" olarak,

B2, 4,00 ortalama ile; F1, 3,66 ortalama ile; F2, 3,66 ortalama ile; G1, 3,66 ortalama ile; H1, 4,00 ortalama ile; H3, 4,00 ortalama ile; İ2, 3,66 ortalama ile; İ3, 4,00 ortalama ile; J2, 3,66 ortalama ile; K3, 3,66 ortalama ile; L3, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 5,00 ortalama ile; A2, 4,66 ortalama ile; A3, 4,33 ortalama ile; B3, 4,33 ortalama ile; C1, 4,33 ortalama ile; C2, 4,33 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; E1, 4,66 ortalama ile; E2, 4,66 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; G2, 4,66 ortalama ile; G3, 4,66 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,66 ortalama ile; K2, 5,00 ortalama ile; L1, 4,33 ortalama ile; L2, 4,33 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile; M2, 4,66 ortalama ile; M3, 4,66 ortalama ile; N1, 4,33 ortalama ile "Çok Başarılı" olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, "Tasarımda denge ilkesinin kullanımı" maddesine göre; 2 çalışmanın "Başarısız", 5 çalışmanın "Orta", 15 çalışmanın "Başarılı", 23 çalışmanın ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Tasarımda denge ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 4,06 ile "Başarılı" olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında denge ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 10

“Tasarımda Ritim İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
A3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
B1	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
B2	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
B3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
C1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
C2	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
C3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
D1	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
D2	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
D3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
E1	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
F2	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
F3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
G2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
H1	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
H2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
H3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
İ3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
J1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
J2	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
J3	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
K1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
K2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
L1	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
L2	5,00	3,00	2,00	3,33	Orta
L3	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
M1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
N2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız

N3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
Ö2	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı

Tablo 10'daki "Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

N2, 2,33 ortalama ile "Başarısız" olarak,

B1, 3,00 ortalama ile; G1, 3,33 ortalama ile; H2, 3,33 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; İ2, 3,33 ortalama ile; J3, 2,66 ortalama ile; L2, 3,33 ortalama ile; Ö1, 3,33 ortalama ile "Orta" olarak,

B3, 4,00 ortalama ile; C2, 3,66 ortalama ile; D1, 3,66 ortalama ile; D2, 4,00 ortalama ile; D3, 3,66 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; H1, 4,00 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; J1, 3,66 ortalama ile; J2, 3,66 ortalama ile; K1, 4,00 ortalama ile; L1, 3,66 ortalama ile; L3, 4,00 ortalama ile; N1, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö2, 4,00 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 5,00 ortalama ile; A2, 4,33 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; B2, 4,33 ortalama ile; C1, 4,66 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; E1, 5,00 ortalama ile; E2, 5,00 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F1, 4,33 ortalama ile; F3, 4,66 ortalama ile; G2, 4,66 ortalama ile; G3, 4,66 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K2, 4,66 ortalama ile; K3, 4,33 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile; M2, 4,33 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile "Çok Başarılı" olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, "Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı" maddesine göre; 1 çalışmanın "Başarısız", 8 çalışmanın "Orta", 17 çalışmanın "Başarılı", 19 çalışmanın ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 4,02 ile "Başarılı" olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında ritim ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 11

“Tasarımda Uygunluk İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
A2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
A3	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
B1	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
B2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
B3	2,00	4,00	3,00	3,00	Orta
C1	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
C2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
C3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
D1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
E1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
F1	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
F2	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
F3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
G2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
G3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
H2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
H3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
İ3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
J1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
J2	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
J3	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
K1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
K2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
K3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı
L1	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
L2	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
L3	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
M1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
M3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
N2	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız

N3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
Ö2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı

Tablo 11'deki "Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

N2, 2,33 ortalama ile "Başarısız" olarak,

B1, 3,00 ortalama ile; B3, 3,00 ortalama ile; C2, 3,33 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; D3, 3,00 ortalama ile; G1, 3,33 ortalama ile; J3, 3,00 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; Ö1, 3,33 ortalama ile "Orta" olarak,

A3, 4,00 ortalama ile; B2, 3,66 ortalama ile; C1, 4,00 ortalama ile; F1, 4,00 ortalama ile; F2, 4,00 ortalama ile; H2, 3,66 ortalama ile; H3, 4,00 ortalama ile; İ2, 3,66 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; J1, 3,66 ortalama ile; J2, 4,00 ortalama ile; K3, 4,00 ortalama ile; L1, 3,66 ortalama ile; L3, 4,00 ortalama ile; N1, 4,00 ortalama ile; N3, 3,66 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 4,33 ortalama ile; A2, 4,66 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; E1, 4,66 ortalama ile; E2, 5,00 ortalama ile; E3, 4,66 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile; G2, 4,33 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; H1, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,33 ortalama ile; K2, 4,66 ortalama ile; M1, 4,66 ortalama ile; M2, 4,66 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile "Çok Başarılı" olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, "Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı" maddesine göre; 1 çalışmanın "Başarısız", 9 çalışmanın "Orta", 18 çalışmanın "Başarılı", 17 çalışmanın ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,93 ile "Başarılı" olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında uygunluk ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 12

“Tasarımda Zıtlık İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
A3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
B1	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
B2	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
B3	2,00	4,00	5,00	3,66	Başarılı
C1	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
C2	3,00	5,00	1,00	3,00	Orta
C3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
E1	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
E2	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
E3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
F1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
F2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
F3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
G1	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
G2	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
G3	3,00	5,00	4,00	4,00	Başarılı
H1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
H2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
H3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
İ1	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
İ2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
İ3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
J1	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
J2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
J3	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
K1	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
K2	3,00	5,00	3,00	3,66	Başarılı
K3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
L1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
L2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
L3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
M1	5,00	3,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
M3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
N1	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
N2	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta

N3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
Ö2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
Ö3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı

Tablo 12’deki “Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

H2, 2,33 ortalama ile “Başarısız” olarak,

B1, 3,33 ortalama ile; B2, 3,00 ortalama ile; C2, 3,00 ortalama ile; D1, 3,00 ortalama ile; D3, 3,00 ortalama ile; E1, 3,00 ortalama ile; İ2, 3,33 ortalama ile; J1, 3,33 ortalama ile; J2, 3,33 ortalama ile; J3, 3,00 ortalama ile; K1, 3,00 ortalama ile; L3, 3,33 ortalama ile; N1, 3,33 ortalama ile; N2, 2,66 ortalama ile; Ö2, 3,33 ortalama ile “Orta” olarak,

A2, 4,00 ortalama ile; B3, 3,66 ortalama ile; E3, 3,66 ortalama ile; F2, 3,66 ortalama ile; F3, 4,00 ortalama ile; G1, 3,66 ortalama ile; G2, 4,00 ortalama ile; G3, 4,00 ortalama ile; H1, 3,66 ortalama ile; H3, 3,66 ortalama ile; İ1, 3,66 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; K2, 3,66 ortalama ile; K3, 3,66 ortalama ile; L1, 3,66 ortalama ile; L2, 3,66 ortalama ile; M2, 4,00 ortalama ile; M3, 4,00 ortalama ile; N3, 4,00 ortalama ile; Ö1, 4,00 ortalama ile; Ö3, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A1, 4,66 ortalama ile; A3, 4,33 ortalama ile; C1, 4,33 ortalama ile; C3, 4,66 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; E2, 4,66 ortalama ile; F1, 4,33 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı” maddesine göre; 1 çalışmanın “Başarısız”, 15 çalışmanın “Orta”, 21 çalışmanın “Başarılı”, 8 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,66 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında zıtlık ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 13

“Tasarımda Birlik (Bütünlük) İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
A2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
A3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
B1	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
B2	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
B3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
C1	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
C2	5,00	5,00	2,00	4,00	Başarılı
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
D2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
D3	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
E1	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E2	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
F2	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
F3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
G2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
G3	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
H1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
H2	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
H3	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
İ1	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
İ2	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
İ3	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
J1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
J2	5,00	3,00	4,00	4,00	Başarılı
J3	4,00	3,00	2,00	3,00	Orta
K1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
K2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
K3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
L1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
L2	5,00	3,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
L3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
M3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
N1	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
N2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta

N3	4,00	3,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
Ö2	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
Ö3	2,00	4,00	5,00	3,66	Başarılı

Tablo 13’deki “Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 3,33 ortalama ile; D1, 3,33 ortalama ile; D3, 3,33 ortalama ile; G1, 3,33 ortalama ile; H2, 3,00 ortalama ile; J3, 3,00 ortalama ile; N2, 3,00 ortalama ile “Orta” olarak,

B2, 4,00 ortalama ile; B3, 4,00 ortalama ile; C1, 4,00 ortalama ile; C2, 4,00 ortalama ile; H3, 4,00 ortalama ile; İ2, 3,66 ortalama ile; J1, 3,66 ortalama ile; J2, 4,00 ortalama ile; N3, 3,66 ortalama ile; Ö1, 3,66 ortalama ile; Ö3, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A1, 4,66 ortalama ile; A2, 4,66 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 4,66 ortalama ile; E1, 5,00 ortalama ile; E2, 5,00 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F1, 4,66 ortalama ile; F2, 4,33 ortalama ile; F3, 4,66 ortalama ile; G2, 4,33 ortalama ile; G3, 4,33 ortalama ile; H1, 4,33 ortalama ile; İ1, 4,66 ortalama ile; İ3, 4,33 ortalama ile; K1, 4,33 ortalama ile; K2, 4,33 ortalama ile; K3, 4,66 ortalama ile; L1, 4,66 ortalama ile; L2, 4,33 ortalama ile; L3, 4,66 ortalama ile; M1, 4,66 ortalama ile; M2, 4,66 ortalama ile; M3, 4,33 ortalama ile; N1, 4,33 ortalama ile; Ö2, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı” maddesine göre; 7 çalışmanın “Orta”, 11 çalışmanın “Başarılı”, 27 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 4,18 ile “Başarılı” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında birlik (bütünlük) ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 14

“Tasarımda Aralık (Espas) İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
A2	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
A3	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
B1	2,00	4,00	3,00	3,00	Orta
B2	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
B3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
C1	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
C2	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
C3	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
D1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
D2	2,00	4,00	5,00	3,66	Başarılı
D3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
E1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
E2	2,00	5,00	5,00	4,00	Başarılı
E3	3,00	5,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
F1	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
F2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
F3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
G1	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
G2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
G3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
H1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
H2	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
H3	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
İ1	2,00	5,00	4,00	3,66	Başarılı
İ2	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
İ3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
J1	1,00	3,00	5,00	3,00	Orta
J2	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
J3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
K1	2,00	5,00	4,00	3,66	Başarılı
K2	2,00	5,00	4,00	3,66	Başarılı
K3	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
L1	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
L2	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
L3	2,00	4,00	4,00	3,33	Orta
M1	2,00	4,00	5,00	3,66	Başarılı
M2	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
M3	3,00	4,00	5,00	4,00	Başarılı
N1	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
N2	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız

N3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
Ö1	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
Ö2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta

Tablo 14’deki “Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

D1, 2,00 ortalama ile; H2, 2,33 ortalama ile; N2, 2,00 ortalama ile “Başarısız” olarak, B1, 3,00 ortalama ile; B2, 2,66 ortalama ile; B3, 3,00 ortalama ile; C1, 3,33 ortalama ile; C2, 3,33 ortalama ile; E1, 3,33 ortalama ile; F2, 3,00 ortalama ile; G1, 2,66 ortalama ile; H1, 3,00 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; İ2, 3,33 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; J2, 2,66 ortalama ile; J3, 2,66 ortalama ile; K3, 3,33 ortalama ile; L1, 3,00 ortalama ile; L2, 3,00 ortalama ile; L3, 3,33 ortalama ile; N1, 3,33 ortalama ile; N3, 3,00 ortalama ile; Ö1, 3,33 ortalama ile; Ö3, 3,00 ortalama ile “Orta” olarak,

D2, 3,66 ortalama ile; D3, 3,66 ortalama ile; E2, 4,00 ortalama ile; F1, 4,00 ortalama ile; F3, 4,00 ortalama ile; G2, 3,66 ortalama ile; G3, 3,66 ortalama ile; İ1, 3,66 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; K1, 3,66 ortalama ile; K2, 3,66 ortalama ile; M1, 3,66 ortalama ile; M2, 3,66 ortalama ile; M3, 4,00 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A1, 4,33 ortalama ile; A2, 4,33 ortalama ile; A3, 4,33 ortalama ile; C3, 4,33 ortalama ile; E3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı” maddesine göre; 3 çalışmanın “Başarısız”, 22 çalışmanın “Orta”, 15 çalışmanın “Başarılı” 5 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,37 ile “Orta” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında aralık (espas) ilkesini orta düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 15

“Tasarımda Koram İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
A2	5,00	5,00	3,00	4,33	Çok Başarılı
A3	3,00	5,00	4,00	4,00	Başarılı
B1	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
B2	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
B3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
C1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
C2	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
C3	5,00	5,00	3,00	4,33	Çok Başarılı
D1	1,00	4,00	2,00	2,33	Başarısız
D2	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
D3	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
E1	3,00	4,00	1,00	2,66	Orta
E2	3,00	5,00	2,00	3,33	Orta
E3	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
F1	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta
F2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
F3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
G1	3,00	4,00	2,00	3,00	Orta
G2	5,00	3,00	1,00	3,00	Orta
G3	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
H1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
H2	4,00	5,00	1,00	3,33	Orta
H3	2,00	3,00	5,00	3,33	Orta
İ1	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
İ2	3,00	3,00	1,00	2,33	Başarısız
İ3	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
J1	1,00	3,00	1,00	1,66	Çok Başarısız
J2	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
J3	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
K1	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
K2	2,00	4,00	1,00	2,33	Başarısız
K3	2,00	3,00	4,00	3,00	Orta
L1	2,00	4,00	3,00	3,00	Orta
L2	2,00	3,00	2,00	2,33	Başarısız
L3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
M1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
M2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
M3	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
N1	4,00	3,00	1,00	2,66	Orta
N2	3,00	3,00	2,00	2,66	Orta

N3	3,00	3,00	4,00	3,33	Orta
Ö1	2,00	3,00	1,00	2,00	Başarısız
Ö2	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta
Ö3	2,00	3,00	3,00	2,66	Orta

Tablo 15’deki “Tasarımda koram ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

J1, 1,66 ortalama ile “Çok Başarısız” olarak,

B1, 2,33 ortalama ile; B2, 2,33 ortalama ile; D1, 2,33 ortalama ile; D3, 2,33 ortalama ile; İ1, 2,33 ortalama ile; İ2, 2,33 ortalama ile; İ3, 2,00 ortalama ile; J2, 2,33 ortalama ile; J3, 2,33 ortalama ile; K1, 2,33 ortalama ile; K2, 2,33 ortalama ile; L2, 2,33 ortalama ile; Ö1, 2,00 ortalama ile “Başarısız” olarak,

A1, 3,33 ortalama ile; B3, 2,66 ortalama ile; C2, 2,66 ortalama ile; D2, 3,33 ortalama ile; E1, 2,66 ortalama ile; E2, 3,33 ortalama ile; F1, 2,66 ortalama ile; F2, 3,00 ortalama ile; G1, 3,00 ortalama ile; G2, 3,00 ortalama ile; G3, 3,00 ortalama ile; H2, 3,33 ortalama ile; H3, 3,33 ortalama ile; K3, 3,00 ortalama ile; L1, 3,00 ortalama ile; L3, 2,66 ortalama ile; M2, 3,00 ortalama ile; N1, 2,66 ortalama ile; N2, 2,66 ortalama ile; N3, 3,33 ortalama ile; Ö2, 2,66 ortalama ile; Ö3, 2,66 ortalama ile “Orta” olarak,

A3, 4,00 ortalama ile; C1, 3,66 ortalama ile; E3, 3,66 ortalama ile; H1, 3,66 ortalama ile; M1, 4,00 ortalama ile; M3, 3,66 ortalama ile “Başarılı” olarak,

A2, 4,33 ortalama ile; C3, 4,33 ortalama ile; F3, 4,33 ortalama ile “Çok Başarılı” olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, “Tasarımda koram ilkesinin kullanımı” maddesine göre; 1 çalışmanın “Çok Başarısız”, 13 çalışmanın “Başarısız”, 22 çalışmanın “Orta”, 6 çalışmanın “Başarılı”, 3 çalışmanın ise “Çok Başarılı” olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

“Tasarımda koram ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 2,93 ile “Orta” olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında koram ilkesini orta düzeyde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 16

“Tasarımda Ölçü-Oran İlkesinin Kullanımı” Maddesine İlişkin Bulgular:

Değerlendirilen Tasarım Numaraları:	Uzman 1:	Uzman 2:	Uzman 3:	Ortalama:	Değerlendirme:
A1	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
A2	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
A3	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
B1	3,00	4,00	3,00	3,33	Orta
B2	5,00	4,00	3,00	4,00	Başarılı
B3	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
C1	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
C2	4,00	4,00	2,00	3,33	Orta
C3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
D1	3,00	5,00	1,00	3,00	Orta
D2	5,00	5,00	3,00	4,33	Çok Başarılı
D3	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
E1	5,00	5,00	2,00	4,00	Başarılı
E2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
E3	5,00	5,00	5,00	5,00	Çok Başarılı
F1	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
F2	5,00	4,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
F3	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
G2	5,00	4,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
G3	5,00	5,00	2,00	4,00	Başarılı
H1	4,00	3,00	5,00	4,00	Başarılı
H2	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
H3	3,00	3,00	5,00	3,66	Başarılı
İ1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
İ2	4,00	4,00	1,00	3,00	Orta
İ3	4,00	5,00	2,00	3,66	Başarılı
J1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
J2	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
J3	4,00	3,00	3,00	3,33	Orta
K1	4,00	5,00	4,00	4,33	Çok Başarılı
K2	4,00	5,00	3,00	4,00	Başarılı
K3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
L1	5,00	3,00	3,00	3,66	Başarılı
L2	5,00	4,00	2,00	3,66	Başarılı
L3	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
M1	4,00	4,00	5,00	4,33	Çok Başarılı
M2	5,00	5,00	4,00	4,66	Çok Başarılı
M3	4,00	5,00	5,00	4,66	Çok Başarılı
N1	4,00	4,00	3,00	3,66	Başarılı
N2	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta

N3	5,00	3,00	3,00	3,66	Başarılı
Ö1	3,00	3,00	3,00	3,00	Orta
Ö2	3,00	4,00	4,00	3,66	Başarılı
Ö3	4,00	4,00	4,00	4,00	Başarılı

Tablo 16'daki "Tasarımda ölçü-oran ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin bulgular incelendiğinde;

B1, 3,33 ortalama ile; C2, 3,33 ortalama ile; D1, 3,00 ortalama ile; İ2, 3,00 ortalama ile; J1, 3,00 ortalama ile; J2, 3,33 ortalama ile; J3, 3,33 ortalama ile; N2, 3,00 ortalama ile; Ö1, 3,00 ortalama ile "Orta" olarak,

B2, 4,00 ortalama ile; C1, 4,00 ortalama ile; D3, 3,66 ortalama ile; E1, 4,00 ortalama ile; G1, 3,66 ortalama ile; G3, 4,00 ortalama ile; H1, 4,00 ortalama ile; H2, 3,66 ortalama ile; H3, 3,66 ortalama ile; İ3, 3,66 ortalama ile; K2, 4,00 ortalama ile; K3, 3,66 ortalama ile; L1, 3,66 ortalama ile; L2, 3,66 ortalama ile; L3, 3,66 ortalama ile; N1, 3,66 ortalama ile; N3, 3,66 ortalama ile; Ö2, 3,66 ortalama ile; Ö3, 4,00 ortalama ile "Başarılı" olarak,

A1, 4,66 ortalama ile; A2, 4,33 ortalama ile; A3, 4,66 ortalama ile; B3, 4,33 ortalama ile; C3, 5,00 ortalama ile; D2, 4,33 ortalama ile; E2, 4,66 ortalama ile; E3, 5,00 ortalama ile; F1, 4,66 ortalama ile; F2, 4,33 ortalama ile; F3, 4,66 ortalama ile; G2, 4,66 ortalama ile; İ1, 4,33 ortalama ile; K1, 4,33 ortalama ile; M1, 4,33 ortalama ile; M2, 4,66 ortalama ile; M3, 4,66 ortalama ile "Çok Başarılı" olarak değerlendirilmiştir.

Bu bulgulara bakıldığında, "Tasarımda ölçü-oran ilkesinin kullanımı" maddesine göre; 9 çalışmanın "Orta", 19 çalışmanın "Başarılı", 17 çalışmanın ise "Çok Başarılı" olarak değerlendirildiği bilgisine ulaşılmaktadır.

"Tasarımda ölçü-oran ilkesinin kullanımı" maddesine ilişkin uzmanların vermiş olduğu değerlendirme puanlarının genel ortalamasının ise 3,95 ile "Başarılı" olduğu saptanmıştır. Buna göre, öğrencilerin ekslibris çalışmalarında ölçü-oran ilkesini başarılı düzeyde kullandıkları görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, lisans düzeyi 3. sınıf öğrencilerinin tasarım eleman ve ilkelerinden ne ölçüde yararlandıkları sorusuna cevap bulmaya çalışılmıştır. Alanında uzman 3 kişinin değerlendirmelerinden elde edilen verilere göre, ekslibris çalışmalarında tasarım eleman ve ilkelerinin kullanım düzeyine ilişkin aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tasarım elemanlarından;

- “Tasarımda nokta elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarda nokta elemanının (2,64 ortalama ile) “Orta” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda çizgi elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında çizgi elemanının (3,93 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda biçim-form elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında biçim-form elemanının (4,07 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında valör (değer) elemanının (3, 58 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında doku (tekstür) elemanının (3, 54 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda renk elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında renk elemanının (3,79 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,

- “Tasarımda ışık-gölge elemanının kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında ışık-gölge elemanının (3,55 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulaşılan bu sonuçlara göre, ekslibris çalışmalarındaki tasarım elemanlarının kullanım düzeylerine ilişkin (en düşük kullanımdan en yüksek kullanıma doğru) şu şekilde bir sıralama oluşmuştur:

Tasarımda nokta elemanının kullanımı: 2,64 ortalama ile “Orta”,

Tasarımda doku (tekstür) elemanının kullanımı: 3,54 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda ışık-gölge elemanının kullanımı: 3,55 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda valör (değer) elemanının kullanımı: 3,55 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda renk elemanının kullanımı: 3,79 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda çizgi elemanının kullanımı: 3,93 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda biçim-form elemanının kullanımı: 4,07 ortalama ile “Başarılı”.

Bu sıralamaya göre, anlaşılmaktadır ki ekslibris çalışmalarında en düşük düzeyde nokta elemanı kullanılırken en yüksek düzeyde ise biçim-form elemanı kullanılmıştır.

Tasarım elemanlarının kullanım düzeylerine ilişkin ulaşılan sonuçlara genel olarak bakıldığında ekslibris çalışmalarında, tasarım elemanlarından sadece 1 elemanın “Orta”, diğer 6 elemanın ise “Başarılı” düzeyde kullanıldığı görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, ekslibris çalışmalarında tasarım elemanlarının çoğunluğunun başarılı düzeyde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tasarım ilkelerinden;

- “Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında tekrar ilkesinin (3,74 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda denge ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında denge ilkesinin (4,06 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,

- Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında ritim ilkesinin (4,02 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında uygunluk ilkesinin (3,93 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında zıtlık ilkesinin (3,66 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında birlik (bütünlük) ilkesinin (4,18 ortalama ile) “Başarılı düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında aralık (espas) ilkesinin (3,37 ortalama ile) “Orta” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda koram ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında koram ilkesinin (2,93 ortalama ile) “Orta” düzeyde kullanıldığı,
- “Tasarımda ölçü-oran ilkesinin kullanımı” maddesine ilişkin değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre, ekslibris çalışmalarında ölçü-oran ilkesinin (3,95 ortalama ile) “Başarılı” düzeyde kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulaşılan bu sonuçlara göre, ekslibris çalışmalarındaki tasarım ilkelerinin kullanım düzeylerine ilişkin (en düşük kullanımdan en yüksek kullanıma doğru) şu şekilde bir sıralama oluşmuştur:

Tasarımda koram ilkesinin kullanımı: 2,93 ortalama ile “Orta”,

Tasarımda aralık (espas) ilkesinin kullanımı: 3,37 ortalama ile “Orta”,

Tasarımda zıtlık ilkesinin kullanımı: 3,66 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda tekrar ilkesinin kullanımı: 3,74 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda uygunluk ilkesinin kullanımı: 3,93 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda ölçü-oran ilkesinin kullanımı: 3,95 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda ritim ilkesinin kullanımı: 4,02 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda denge ilkesinin kullanımı: 4,06 ortalama ile “Başarılı”,

Tasarımda birlik (bütünlük) ilkesinin kullanımı: 4,18 ortalama ile “Başarılı”.

Bu sıralamaya göre, anlaşılmaktadır ki ekslibris çalışmalarında en düşük düzeyde koram ilkesi kullanılırken en yüksek düzeyde ise birlik (bütünlük) ilkesi kullanılmıştır.

Tasarım ilkelerinin kullanım düzeylerine ilişkin ulaşılan sonuçlara genel olarak bakıldığında ekslibris çalışmalarında, tasarım ilkelerinden 2 ilkenin “Orta”, diğer 7 ilkenin ise “Başarılı” düzeyde kullanıldığı görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, ekslibris çalışmalarında tasarım ilkelerinin çoğunluğunun başarılı düzeyde kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğrencilerin 1. sınıfta görmüş oldukları temel tasarım dersi bilgilerini (tasarım eleman ve ilkeleri); 2, 3 ve 4. sınıfta yapmış oldukları atölye çalışmalarına aktarmalarının başarılarını artıracakı düşünülmektedir.

Yeni araştırmacılara, farklı atölye (tasarım) uygulamalarında da temel tasarım dersinin etkisini araştırmaları önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Anonim. (t.y.). *1400 yıllarında III. Amenhotep'in kitaplığı için yapılmış olan ekslibris* [Resim]. <http://www.fisae.org/whatareex.html> sayfasından erişilmiştir.
- Anonim. (t.y.). *1450 yıllarında Hanns Igler için yapılmış olan ekslibris* [Resim]. <http://www.nataliakalisz.pl/warsztaty-tworcze/> sayfasından erişilmiştir.
- Anonim. (t.y.). *1470-1480 yılları arasında Brandenburg ailesi için hazırlanmış olan ekslibris* [Resim]. <http://bookplate-jvarnos.blogspot.com.tr/2009/08/brother-hildebrand-brandenburg-of.html> sayfasından erişilmiştir.
- Artut, K. (2009). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Aslan, İ. (2014). *Görsel iletişim tasarımı açısından ekslibris sanatı (örnek uygulamalar ve grafik tasarım çözümlemeleri)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aşçı, İ. (2014). *İlköğretim 5. sınıf fen ve teknoloji ders kitabının içerik ve görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aşkın, O. (2013). *Onur Aşkın, Türkiye, CGD, (112 x 80)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Atalayer, F. (1994). *Temel sanat öğeleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Atmaca, A. E. (2014). *Temel tasarım*. Ankara: Nobel.
- Ayan, H. M. (2003). *H. Müjde Ayan, Türkiye, S1/15, (73 x 80)* [Resim]. <http://www.aed.org.tr/tr/galeri/> sayfasından erişilmiştir.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. sınıf türkçe ders kitabı resimlemelerinin biçim ve içerik açısından 11 yaş grubuna uygunluğu ve aynı yaş grubu öğrencilerin yaptığı*

- resimlemelerle karşılaştırılması.* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bahar, T. (2010). *Tezcan Bahar, Türkiye, CGD, (90 x 115)* [Resim]. <http://www.aed.org.tr/tr/portfolio/tezcan-bahar-tu%CC%88rkiye-cgd-90-x-115-2010/> sayfasından erişilmiştir.
- Balcı, Y. B., & Say, N. (2005). *Temel sanat eğitimi.* İstanbul: Ya-Pa.
- Becer, E. (2008). *İletişim ve grafik tasarım.* Ankara: Dost.
- Bobrusov, A. (2010). *Alexei Bobrusov, Rusya, C3+C5+C11/col, (108 x 126)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Buyurgan, S., & Buyurgan, U. (2012). *Sanat eğitimi ve öğretimi.* Ankara: Pegem.
- Çamlıca, İ. (2011). *İrem Çamlıca, Türkiye, CGD, (80 x 110)* [Resim]. <http://www.aed.org.tr/tr/galeri/page/2/> sayfasından erişilmiştir.
- Çaydere, O. (2010). *İlköğretim 1. kademe 1. sınıfta ilkokuma ve yazma derslerinde kullanılan ders kitabında yer alan görsellerin hazırlanmasında sanatsal tasarım ilke ve elemanlarının kullanım durumu.* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Deliduman, C. G., & Orhon, B. İ. (2006). *Temel sanat eğitimi.* Ankara: Gerhun.
- Demir, D. (2008). *İlköğretim 1. 2. ve 3. sınıf türkçe ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğu açısından incelenmesi.* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dursun, F., & Eşgi, N. (2008). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler öğretimi ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 21-34. <http://esefdergi.gazi.edu.tr/makaleler/204.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Erinç, S. M. (1996). Bir sanat dalı olarak ekslibris. *Anadolu Sanat Dergisi*, (5), 69-73.
- Felix, K. (1989). *Karol Felix, Slovakya, C3+C4+C7, (116 x 78)* [Resim]. <http://www.hasippektas.com/Tipogr.html> sayfasından erişilmiştir.
- Güneş, Y. (2003). *Exlibrislerim.* <http://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/yunus/> sayfasından erişilmiştir.

- Güneş, Y. (2006). Günümüzde exlibris. *Sanat Dünyamız dergisi*, (99), 14-15.
- Güngör, İ. H. (2005). *Görsel sanatlar ve mimarlık için temel tasar*. İstanbul: Esen.
- Gürer, L., & Gürer, R. G. (2004). *Temel tasarım*. İstanbul: Birsen.
- Işingör, M., Eti, E. & Aslier, M. (1986). *Resim-1 temel sanat eğitimi resim teknikleri grafik resim*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Jordanov, J. D. (2002). *Julian Dimitrov Jordanov, Bulgaristan, C3+C5, (126 x 97)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Kalynovych, K. (2006). *Konstantin Kalynovych, Ukrayna, C3+C4+C7, (90 x 110)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kaynar, A. (2006). *Kaynak ve dayanaklarıyla exlibris ve bir örnek sanatçı: Hasip Pektaş*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kemeröz, G. (2011). *Üniversitelerin lisans eğitimi veren grafik bölümlerindeki 4. sınıf öğrencilerinin afiş tasarımlarının nicel olarak değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3). <http://www.tebd.gazi.edu.tr/index.php/tebd/article/viewFile/210/195> sayfasından erişilmiştir.
- Köseoğlu, K. (2014). *İlkokul ingilizce ders kitaplarındaki illüstrasyonların plastik sanatlar çerçevesinde incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Liman, S. (2007). *İlköğretim 1. kademe ders kitabı illüstrasyonlarının tasarım ilkelerine ve öğrencilerin algı düzeyine uygunluğu*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Nayman, Ş. U. (2008). *Sosyal içerikli reklam kampanyalarının grafik tasarım ilkeleri bakımından analizi ve eğitsel açıdan değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Okur, G. (1998). *Exlibris ve iletişim*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Öztuna, H. Y. (2008). *Görsel iletişimde temel tasarım*. İstanbul: Tibyan.
- Özkan, Z. C. (2008). *Temel tasarım eğitimi ve dijital ortam*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Pektaş, H. (2001). Exlibris sanatı yaygınlaşıyor. *Sanat Çevresi dergisi*, (278), 44-45.
- Pektaş, H. (2003). *Exlibris*. Ankara: AED.
- Pektaş, H. (2011). *Hasip Pektaş, Türkiye, CGD, (90 x 120)* [Resim]. <http://www.aed.org.tr/tr/galeri/page/2/> sayfasından erişilmiştir.
- Pektaş, H. (2014). *Ekslibris*. İstanbul: İED.
- Picasso, P. (t.y.). *Pablo Picasso'nun yaptığı bir ekslibris* [Resim]. <http://www.hasippektas.com/BenoitHk.html> sayfasından erişilmiştir.
- Schvarzman, M. (2002). *Mauricio Schvarzman, Arjantin, X3, (130 x 100)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Seylan, A. (2005). *Temel tasarım*. Ankara: M-Kitap, Dağdelen.
- Sözen, M. & Tanyeli, U. (2015). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- TDK. (t.y.). *Güncel Türkçe Sözlük*. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts sayfasından erişilmiştir.
- Tekcan, G. E. (2011). *Bir iletişim aracı olarak ekslibris ve işlevi*. (Sanatta yeterlik tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Turani, A. (2015). *Sanat terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Turgut, Ö. P. (2002). *Özden Pektaş Turgut, Türkiye, CGD, (65 x 80)* [Resim]. <http://ekslibris.isikun.edu.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Uluişik, M. (2008). *İlköğretim 5. sınıf matematik ders kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Ulutepe, Z. (2010). *Okul öncesi dönem hikâye kitabı resimlemelerinin tasarım ilkelerine uygunluğunun incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ünal, N. Ö. (2001). *Ders kitabı resimlerinin analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Verkholantsev, M. (2011). *Mikhail Verkholantsev, Rusya, X1, (110 x 100)* [Resim]. <http://www.aed.org.tr/tr/galeri/> sayfasından erişilmiştir.
- Yaban, N. T. (2012). Sanat ve görsel iletişimin buluşma noktası: ekslibris. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 973-984. <http://www.yasambilimleridergisi.com/makale/pdf/1356291697.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldıran, N. B. (2007). *İlköğretim 8. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, M. (2010). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Ankara: Data.

EKLER

EK-1: Değerlendirilen Ekslibris Çalışmaları

Şekil 27. A1 numaralı tasarım.

Şekil 28. A2 numaralı tasarım.

CDG 2/5 Hatice AKDENİZ 2014

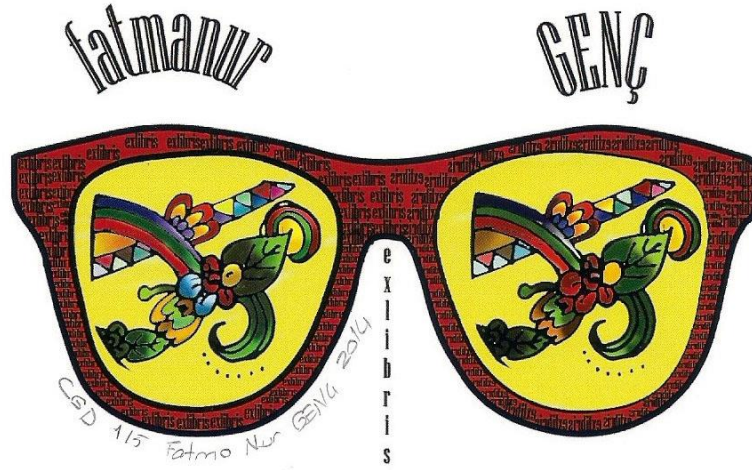
Şekil 29. A3 numaralı tasarım.

Şekil 30. B1 numaralı tasarım.

Şekil 31. B2 numaralı tasarım.

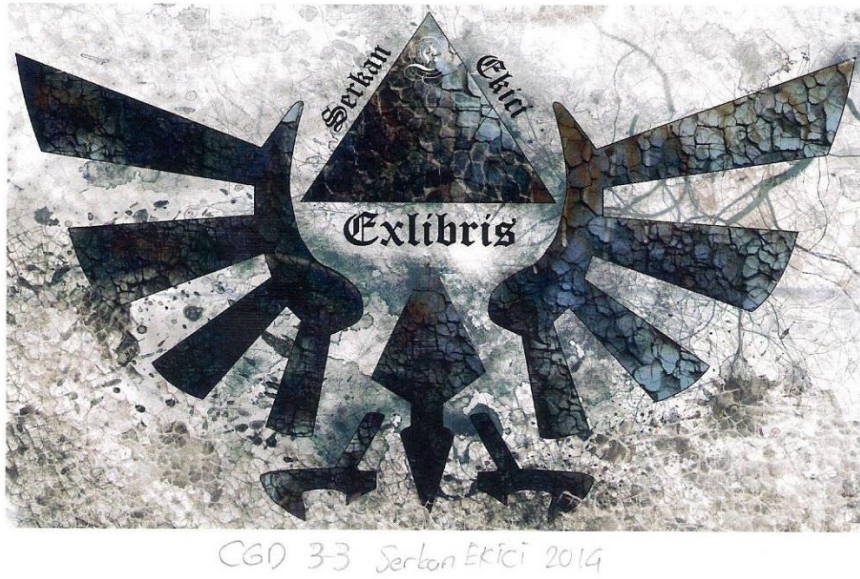
Şekil 32. B3 numaralı tasarım.

Şekil 33. C1 numaralı tasarım.

Şekil 34. C2 numaralı tasarım.

Şekil 35. C3 numaralı tasarım.

BURAKŞAH UĞRAŞ

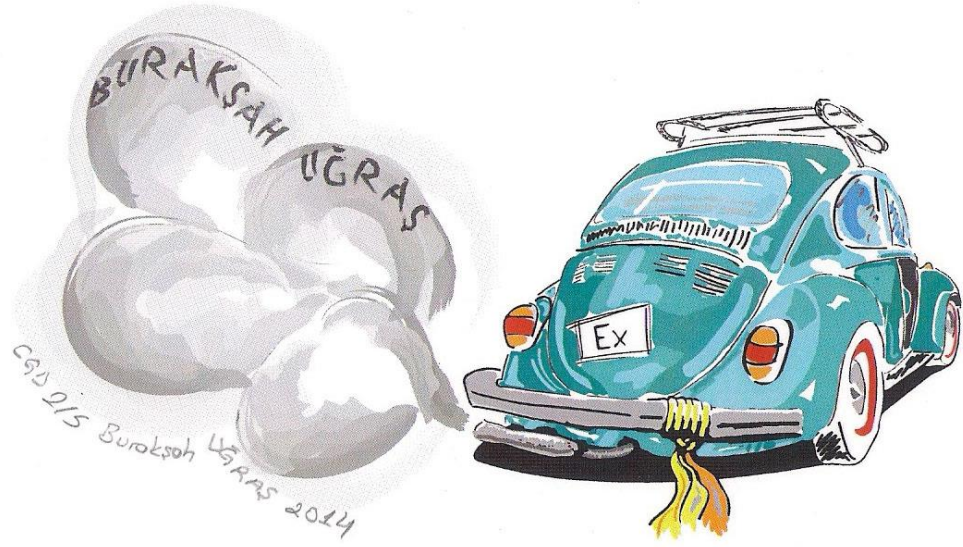
EXLIBRİS

CGD 1/5 Burakşah UĞRAŞ 2014

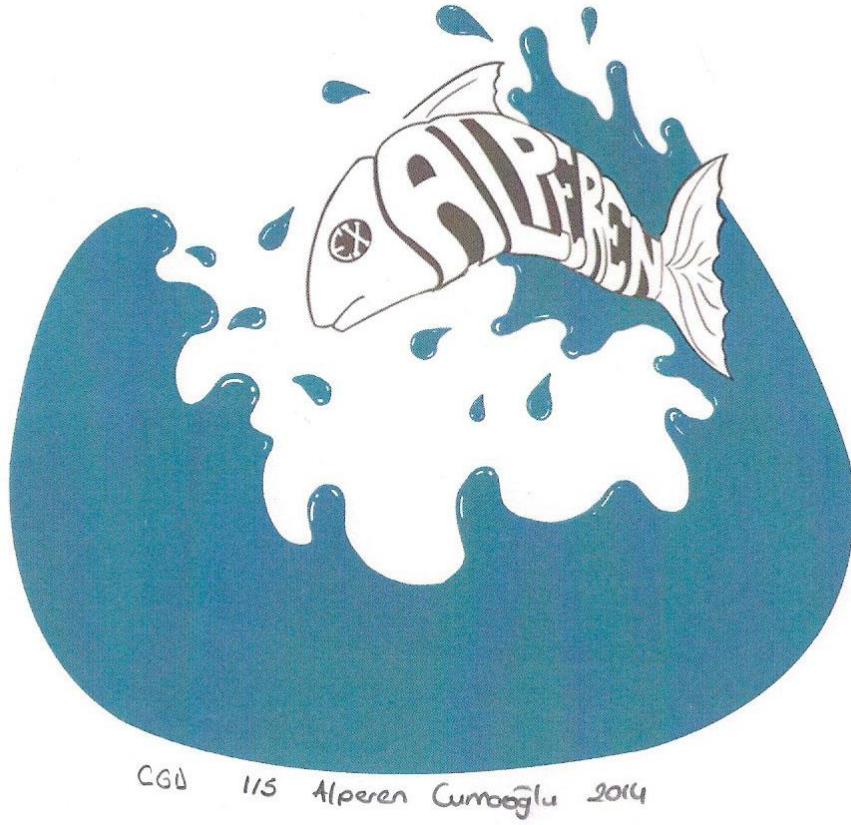
Şekil 36. D1 numaralı tasarım.

Şekil 37. D2 numaralı tasarım.

Şekil 38. D3 numaralı tasarım.

Şekil 39. E1 numaralı tasarım.

Şekil 40. E2 numaralı tasarım.

Şekil 41. E3 numaralı tasarım.

CGD 2/5 Doğuşcan YAHŞİ 2014

Şekil 42. F1 numaralı tasarım.

CGD 2/5 Doğuşcan YAHŞİ 2014

Şekil 43. F2 numaralı tasarım.

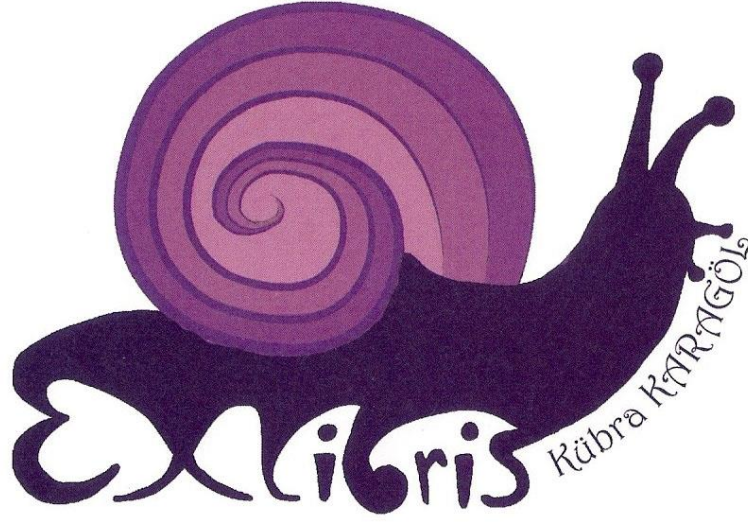
CGD 2/5 Doğuşcan YAHŞI

Şekil 44. F3 numaralı tasarım.

CGD 1/5 Kübra KARAGÖL 2014

Şekil 45. G1 numaralı tasarım.

CGD 1/5 Kübra KARAGÖL 2014

Şekil 46. G2 numaralı tasarım.

CGD 1/6 Kübra KARAGÖL 2014

Şekil 47. G3 numaralı tasarım.

Şekil 48. H1 numaralı tasarım.

Şekil 49. H2 numaralı tasarım.

Şekil 50. H3 numaralı tasarım.

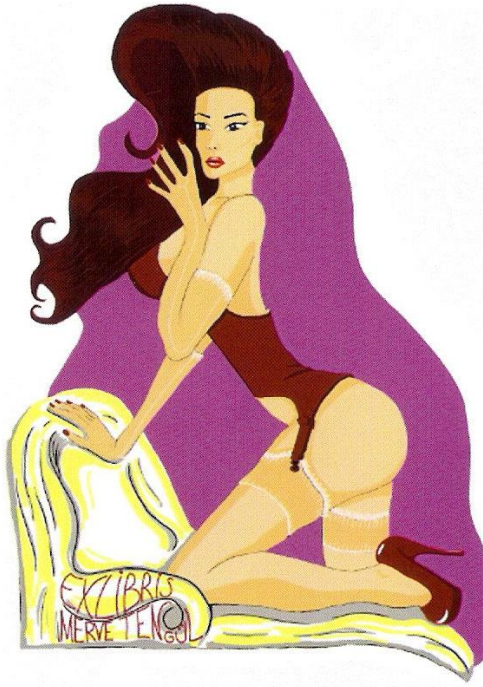

Şekil 51. İ1 numaralı tasarım.

EXLIBRIS MERVE TENGÜL
CGD 5/5 Merve Tengöl 2014

Şekil 52. İ2 numaralı tasarım.

CGD 4/5 Merve Tengöl 2014

Şekil 53. İ3 numaralı tasarım.

COD 2/5 Rengin TANIRER

Şekil 54. J1 numaralı tasarım.

COD 3/5 Rengin TANIRER

Şekil 55. J2 numaralı tasarım.

CGD 2/3 Rengin TANYERİ

Şekil 56. J3 numaralı tasarım.

CGD 2-3 gdcrtan

Şekil 57. K1 numaralı tasarım.

CGD 1/3 Jaffer Fajon

Şekil 58. K2 numaralı tasarım.

CGD 3/3 Jaffer Fajon

Şekil 59. K3 numaralı tasarım.

Şekil 60. L1 numaralı tasarım.

Şekil 61. L2 numaralı tasarım.

Şekil 62. L3 numaralı tasarım.

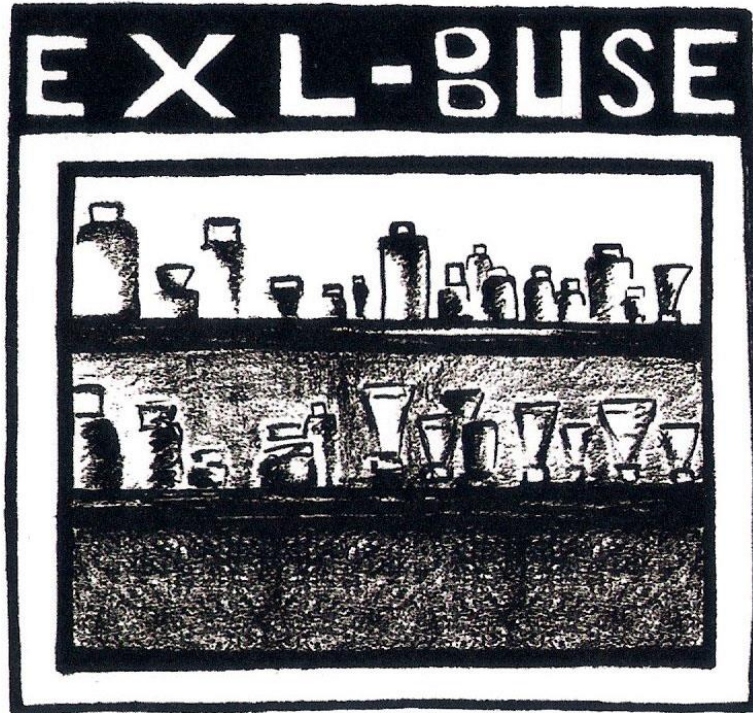

Şekil 63. M1 numaralı tasarım.

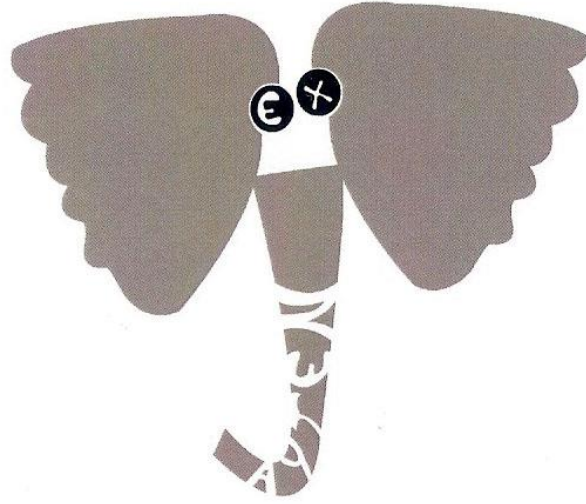
CGD 2/5 Buse Duran 2014

Şekil 64. M2 numaralı tasarım.

CGD 2/5 Buse Duran 2014

Şekil 65. M3 numaralı tasarım.

CDG 1/5 Ayten OK 2014

Şekil 66. N1 numaralı tasarım.

CDG 1/5 Ayten OK 2014

Şekil 67. N2 numaralı tasarım.

Şekil 68. N3 numaralı tasarım.

Şekil 69. Ö1 numaralı tasarım.

CGD 1/5

Kübra KOL 2014

Şekil 70. Ö2 numaralı tasarım.

Şekil 71. Ö3 numaralı tasarım.

EK-2: Değerlendirme Ölçeği

Değerli Uzman, “Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye (Grafik) Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Temel Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi” konulu tez çalışması için hazırlanan bu ölçekte size sunulan ekslibris çalışmalarını aşağıdaki temel tasarım eleman ve ilkelerine göre değerlendiriniz. Tasarımlara uygun gördüğünüz puanların kutusunu (X) olarak işaretlemeniz yeterlidir. Teşekkürler.

İbrahim Eren ÜSTÜNER

Değerlendiren Uzman:

Değerlendirilen Tasarımın Numarası:

(1) Çok Başarısız (2) Başarısız (3) Orta (4) Başarılı (5) Çok Başarılı

Temel Tasarım Elemanları:					
Tasarımda NOKTA elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda ÇİZGİ elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda BİÇİM – FORM elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda VALÖR (DEĞER) elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda DOKU (TEKSTÜR) elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda RENK elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda IŞIK – GÖLGE elemanının kullanımı	1	2	3	4	5
Temel Tasarım İlkeleri:					
Tasarımda TEKRAR ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda DENGİ ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda RİTİM ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda UYGUNLUK ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda ZİTİLİK ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda BİRLİK (BÜTÜNLÜK) ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda ARALIK (ESPAS) ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda KORAM ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5
Tasarımda ÖLÇÜ – ORAN ilkesinin kullanımı	1	2	3	4	5

EK-3: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 20/01/2016-7764

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : 77082166-604.01.02-
Konu : Değerlendirme ve Onay

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25/12/2015 tarihli ve 80287700-302.08.01- 148140 sayılı yazı,

İlgi yazınızla göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi İbrahim Eren ÜSTÜNER'in Yrd.Doç.Nurettin ŞAHİN'in danışmanlığında yürüttüğü "*Resim-İş Öğretmenliği Anasanat Atölye Grafik Derslerinde Tasarlanan Ekslibris Çalışmalarının Temel Tasarım Eleman ve İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*" başlıklı projesi incelenmiş olup,

İlgilinin anket çalışmasının Üniversitemizde yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Aysu DUYAN ÇAMURDAN
Komisyon Başkanı

EK :
1 Liste

Ankara
Tel:0 (312) 202 69 58 Faks:0 (312) 202 46 73
İnternet Adresi :http://etikkurul.gazi.edu.tr/

Bilgi için :Şenay Seloğlu
Genel Evrak Sorumlusu

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-4: Karma Sanatsal Etkinliğe Katılım Belgesi

GAZİ GELECEKTİR...